

Nuoret luupin alla – koulukysely: 6.- ja 9.-luokkalaisten hyvinvointi, osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet Varsinais-Suomessa

**Leena Haanpää, Camilla Ehre, Mervi Tiensuu-Tsiopoulos,
Anne Kaljonen & Hanna Lagström**

Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksen julkaisu 1/2009
Turun yliopisto

**TURUN
LAPSI- JA
NUORISOTUTKIMUSKESKUS**

Nuoret luupin alla – koulukysely: 6.- ja 9.-luokkalaisten hyvinvointi, osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet Varsinais-Suomessa

Kirjoittajat: Leena Haanpää, Camilla Ehre, Mervi Tiensuu-Tsiopoulos, Anne Kaljonen & Hanna Lagström

Hankkeen rahoitus: Länsi-Suomen lääninhallitus

Turun Lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksen julkaisuja 1/2009, Turun yliopisto

ISBN 978-951-29-3951-0

ISSN: ISSN 1798-2979

Turku 2009

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo	3
Aluksi	4
Johdanto	5
1. Tutkimuksen valmistelu ja toteutus	8
2. Tutkimuksen aineisto ja menetelmät.....	10
3. Vapaa-aika ja harrastukset	15
4. Koulu.....	20
5. Poliittikka, yhteiskunta ja vaikutusvalta	27
6. Tiedonkulku	36
7. Turvallisuus.....	38
8. Terveys	43
9. Työ.....	50
10. Identiteetti	53
11. Tulevaisuus.....	57
12. Yhteenveto.....	63
Lopuksi: Tutkimuksesta käytäntöön	70
Lähteet.....	71

ALUKSI

Käsillä oleva raportti on vuonna 2008 toteutetun 6.- ja 9.-luokkalaisten varsinaissuomalaisten lasten ja nuorten valtaa, vaikutusvaltaa, hyvinvointia ja osallisuutta laajasti selvittäneen tutkimushankkeen loppuraportti. Hanketta on rahoittanut Länsi-Suomen lääninhallitus ja sen on toteuttanut kokonaisuudessaan Turun yliopiston alaisuudessa toimiva Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus. Hankkeen vastuuhenkilönä toimi tutkimuskoordinaattori Leena Haanpää ja käytännön toteutuksesta hänen lisäkseen vastasivat tutkija Mervi Tiensuu-Tsiopoulos, amanuenssi Camilla Ehre sekä tutkimusjohtaja Hanna Lagström. Tutkimusaineiston tilastollisesta käsittelystä vastasi statistikko Anne Kaljonen.

Tutkimustietoa lasten ja nuorten elämästä tarvitaan niin päätöksenteon, lasten ja nuorten kanssa työtään tekevien toiminnan tueksi kuin lasten ja nuorten oman äänen esiin saamiseksi. On tärkeää saada tietoa siitä, miten nuoret kokevat siirtymävaiheet esimerkiksi alakoulusta yläkouluun tai yläkoulusta toisen asteen koulutukseen. Mitä muutoksia nuorena ja hänen suhteissaan vanhempiin, ikätovereihin ja yhteiskuntaan tapahtuu nuoren edetessä koulutaipaleella? Onko muutos samanlaista tyttöillä ja pojilla tai suomen- ja ruotsinkielisillä? Panostukset lasten ja nuorten elämään tässä hetkessä kantavat hedelmää tulevaisuuden aikuisten hyvinvoinnille. Perusta elämälle luodaan lapsuudessa ja nuoruudessa, sillä elämäntavat, koulutus päätökset ja sitä kautta aikuisuuden elämänura rakennetaan nuorena.

Tämä Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksen raportti nostaa esille lasten ja nuorten oma äänen monilta elämänalueilta. Toistaiseksi suomalaisten nuorten aikuisten elämää laajasti kartoittavaa tutkimusta on tehty vielä vähän. Siksi Nuoret luupin alla -tutkimushanketta on tarkoitus jatkaa laajentamalla sitä toisen asteen oppilaitoksissa toteutettavaksi, sillä aikuisuuden kynnyksellä olevien nuorten äänen kuuleminen on myös tarpeen.

Tutkimusjohtaja Hanna Lagström

Tutkimuskoordinaattori Leena Haanpää

Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskus

JOHDANTO

Tietoa nuorten arvoista, asenteista ja asemasta kerätään paljon. Esimerkiksi kvantitatiivista, toistuvaa tutkimusta edustaa Nuorisobarometri, jota on julkaistu vuodesta 1994 lähtien. Sen teemana vuonna 2008 oli nuorten äänen kuuluminen elämän eri areenoilla sekä heidän vaikuttamismahdollisuutensa (Myllyniemi 2008). Myös nuorten kansalaistaidoista ja vaikuttamisesta ilmestyi tutkimustietoa vuonna 2008 nuorten ja lasten vaikutusmahdollisuuksia tarkastelevassa selvityksessä (Gretschel 2008). Lasten arvoja, asenteita ja osallisuutta on sen sijaan selvitetty paljon vähemmän. Jonkin verran on tutkimustietoa lasten kulutukseen ja vapaa-ajan viettoon, erityisesti liikuntaan liittyen (esim. Raijas & Wilska 2007; Zacheus 2008; Lehmuskallio 2008).

Lasten ja nuorten osallistuminen oman lähiympäristönsä, elämänpiirinsä ja arkensa suunnitteluun sekä lasten ja nuorten palveluiden kehittämiseen koetaan kuitenkin tärkeäksi, ja se on yhä enemmän esillä niin julkisessa keskustelussa kuin tutkimuksessa. Lasten ja nuorten osallistumisen säädösperusta on YK:n lasten oikeuksien sopimuksessa, perustuslaissa, nuorisolaissa, koulutusta koskevissa laeissa ja lastensuojelulaissa. Nuorisolain 8§:n mukaan "Nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja -politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn. Lisäksi nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa." Näihin liittyen nykyisen hallituksen lasten, nuorten ja perheiden politiikkaohjelman (2007) yhtenä tavoitteena on lapsilähtöinen Suomi, jonka painopistealueisiin kuuluu myös lasten ja nuorten osallistumisen ja kuulemisen lisääminen yhteiskunnassa. Lisäksi vuonna 2007 voimaan tulleen perusopetuslain (1998/628) muutoksen (47a§) mukaan koulun oppilaskunnan tehtävänä on edistää oppilaiden yhteistoimintaa, vaikutusmahdollisuuksia ja osallistumista oppilaita koskevissa asioissa. Lasten ja nuorten mielipiteiden kuulemiselle on arjen käytännöissä vielä liian vähän mahdollisuuksia.

Nuorten yhteiskunnallisia ja poliittisia näkemyksiä selvitettiin mm. vuoden 2008 Nuorisobarometrissa (Myllyniemi 2008). Tutkimuksen 18–29 -vuotiaat ovat vuoden 1996 kuntalaiskyselyyn verrattuna selvästi kiinnostuneempia politiikasta.

Vuonna 2008 puolet nuorista on valmiita olemaan jäseniä poliittisessa puolueessa, kun kymmenen vuotta sitten vain kolmannes oli tätä mieltä (Myllyniemi 2008). Myös nuorten luottamus demokratiaan on kasvussa (Myllyniemi 2008; Myllyniemi 2007). Hieman toisenlaisen kuvan nuorten poliittisista asenteista antaa tuore tutkimus (Wilska 2009), jonka mukaan nuorten 15–34 -vuotiaiden luottamus politiikkaan ei ole kovin suurta. Esimerkiksi luottamus poliitikkojen toimintaan on heikkoa, sillä lähes kaksi kolmesta vastaajasta koki, että poliitikot ajavat pikemminkin omaa kuin valitsijoidensa asiaa. Samaisen tutkimuksen mukaan alle puolet vastaajista ei halua laskea äänestysikärajaa 16 vuoteen. Noin puolet vastaajista koki, että suomalaisilla on riittävät vaikuttamisen mahdollisuudet.

Nuoret luupin alla -tutkimushankkeen tavoitteena oli saada tietoa lasten ja nuorten elinoloista, ajatuksista ja toiveista. Tutkimuksessa toteutettiin marraskuussa 2008 lomakekysely, joka suunnattiin Varsinais-Suomen alueen peruskoulun 6.- ja 9.-luokkalaisille. Tutkimuksessa selvitettiin erityisesti lasten ja nuorten hyvinvointia ja vaikuttamismahdollisuuksia, ja sen perustavana ajatuksena oli, että lapset ja nuoret ovat oman elämänsä parhaita asiantuntijoita. Kysymykset liittyivät mm. perheeseen, vapaa-ajan käyttöön, kouluun, kouluviihtyvyyteen ja vaikuttamismahdollisuuksiin koulussa, politiikkaan ja vaikutusvaltaan, turvallisuuteen, väkivaltaan ja kiusaamiseen, terveyteen, tulevaisuuden toiveisiin ja tiedonkulkuun. Erityisen tarkasti kysyttiin lasten ja nuorten vapaa-ajan viettotapoja, vaikuttamismahdollisuuksia koulussa ja kunnassa sekä kiinnostusta politiikkaan ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen.

Tässä raportissa esitetään 6. ja 9.-luokkalaisten Varsinais-Suomessa asuvien lasten ja nuorten kokemuksia, ajatuksia ja mahdollisuuksia heidän elämänsä eri osa-alueilta: perheestä, koulusta ja vapaa-ajasta. Lisäksi raportissa esitellään nuorten mielipiteitä ja näkemyksiä siitä, miten he kokevat omat vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuutensa omaa elämäänsä koskevissa asioissa. Raportti voi siis toimia samalla myös kuntasektorin työkaluna, jonka avulla sekä järjestöjen että kunnallisten toimijoiden on mahdollista kehittää lasten ja nuorten elinalueisiin liittyviä asioita.

Raportin alkuosassa kuvataan tutkimuksen valmistelu ja toteutus. Sen

jälkeen esitetään tutkimusaineisto ja menetelmälliset valinnat. Keskeisimmät tulokset esitellään aihealueittain (luvut 3-11) ja raportin viimeiseen päälukuun on kirjoitettu johtopäätökset.

1. TUTKIMUKSEN VALMISTELU JA TOTEUTUS

Nuoret luupin alla -tutkimushankkeen idea on lähtöisin Ruotsista, jossa nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia tarkasteltiin Ruotsin Nuorisoasiainkeskuksen toimesta "Under Lupp¹" -hankkeessa (ks. Ungdomsstyrelsen 2009). Kunnalliseen ja paikalliseen nuorisopolitiikan seuraamiseen tähtäävä hanke käynnistyi vuonna 2001, ja neljäsosa Ruotsin kunnista on toteuttanut kyselyn ainakin kerran vuosien 2001–2006 aikana. Hankkeen toi Suomeen Åbo Akademin Vaasan yksikkö, ja "Under Lupp" on toteutettu 15 kunnassa Pohjanmaalla 9.-luokkalaisille suunnattuna vuosina 2005 ja 2007 (ks. Nordberg ja Knuts 2007).

Nuoret luupin alla - kyselomake perustuu yllä olevien hankkeiden malliin, tosin sitä jouduttiin hieman muokkaamaan tutkimuksen tarkoitusta mahdollisimman hyvin vastaavaksi. Aiemmin tutkimus on toteutettu vain 9.-luokkalaisille, mutta nyt mukaan otettiin myös alakoulun 6.-luokkalaiset. Tutkimus kohdistettiin sekä suomen- että ruotsinkielisille peruskouluille. Joitakin kysymyksiä muokattiin sisällöltään: 6.-luokkalaisten lomakkeesta poistettiin politiikka, yhteiskunta ja vaikutusvalta -osiosta joitakin kysymyksiä. Tulevaisuudesta kysyttiin hieman tarkemmin kuin aiemmissa Under lupp -kyselyissä - kyselyissä.

Sekä yhdeksäs- että kuudesluokkalaisten lomakkeet testattiin kumpikin etukäteen: yksi kumpaakin ikäluokkaa edustava luokka teki kyselyn koulutunnin aikana. Tämän pohjalta karsittiin joitakin poliittiseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyviä kysymyksiä pois 6.-luokkalaisten lomakkeesta. Peruste karsinnalle oli lomakkeen pituus. Kyselyyn vastaaminen vaati pilottitestauksessa usealta oppilaalta koulutunnin lisäksi välitunnin. Toisena syynä oli se, että pilottivastaajat antoivat tiettyihin kysymyksiin lähes aina vastaukseksi "en tiedä", josta tehtiin se tulkinta, että 12-vuotiaat eivät vielä ole riittävän vanhoja ottamaan kantaa tiettyihin poliittisiin kysymyksiin.

Syyskuun 2008 alussa keskukselta otettiin sähköpostitse yhteyttä Varsinais-

---

¹ LUPP muodostuu sanoista lokal uppföljning av ungdomspolitik

Suomen kuntien sivistystoimenjohtajiin ja pyydettiin lupaa tutkimuksen suorittamiseen kunnan kouluissa. Vaikka kuntatasolta tuli myönteinen päätös, koulut päättivät itse viime kädessä osallistumisestaan tutkimukseen. Osallistumatta jättämiseen vaikutti esimerkiksi se, että käynnissä oli monta muutakin tutkimusta, johon koulut osallistuivat samanaikaisesti.

Lokakuun aikana lähetettiin kaikkien mukanaolevien kuntien ala- ja yläkoulujen rehtoreille pyyntö osallistua tutkimukseen, testattiin 6.- ja 9.-luokkalaisille laaditut kyselylomakkeet sekä laadittiin keskuksen internetsivuille Webropol-kyselylomakkeet. Sähköpostiyhteydenoton avulla saatiin vain muutamia kouluja mukaan tutkimukseen. Rehtoreihin otettiin yhteyttä lokakuun lopussa myös puhelimitse. Soittokierroksen seurauksena useita kouluja ilmoittautui tutkimukseen mukaan. Lisäksi Informaation kulun varmistamiseksi vanhemmille laadittiin kyselystä tiedotekirje, joka julkaistiin keskuksen internetsivuilla. Opettajille laadittiin kyselyn suorittamista koskevat ohjeet, jossa painotettiin myös vanhempien informoimisen tärkeyttä.

Marraskuun alussa kouluihin lähetettiin paperiset kyselylomakkeet. Nettikyselylomake oli täytettävissä keskuksen nettisivuilla marraskuussa viikoilla 45–48 (3.11. – 28.11.2008 välisenä aikana). Vastausaikaa jatkettiin vielä 5.12.2008 asti, koska kaikki koulut eivät ehtineet vastata marraskuun loppuun mennessä. Nuoret täyttivät kouluissa joko nettilomakkeen tai paperisen kyselylomakkeen valvotuissa olosuhteissa niin, että paikalla oli aina opettaja.

Joulukuun 2008 ja tammikuun 2009 aikana paperisten kyselylomakkeiden vastaukset tallennettiin SPSS-tiedostoksi. Helmi- ja maaliskuussa 2009 kyselyaineistoa analysoitiin siten, että saatiin kokonaiskuva varsinaissuomalaisten lasten ja nuorten hyvinvoinnista sekä vaikutusmahdollisuuksista.

2. TUTKIMUKSEN AINEISTO JA MENETELMÄT

Nuoret luupin alla -tutkimuksen perusjoukon muodostavat Varsinais-Suomen alueen 53 kuntaa, jotka kuuluivat Varsinais-Suomen liittoon vuonna 2008 (Kuvio 1). Useat näistä kunnista yhdistyivät 1.1.2009. Vuodesta 2009 alkaen Varsinais-Suomi muodostuu 28 kunnasta, joista 11 on kaupunkeja.

Kuvio 1. Nuoret luupin alla -koulukyselyyn osallistuneet kunnat. Kyselyn ulkopuoliset kunnat on esitetty valkoisella värillä. Kartasta näkyvät kaikki v. 2008 Varsinais-Suomeen kuuluneet kunnat.

Nuoret luupin alla -aineisto kerättiin seuraavien 32 kunnan peruskouluista: Alastaro, Aura, Dragsfjärd, Halikko, Kaarina, Kemiö, Kisko, Korppoo, Koski TL., Kuusjoki, Laitila, Lieto, Loimaa, Masku, Muurla, Mynämäki, Naantali, Oripää,

Paimio, Parainen, Perniö, Pertteli, Pyhäranta, Salo, Somero, Särkisalo, Taivassalo, Turku, Uusikaupunki, Vahto, Velkua ja Västanfjärd.

Otos kattoi neljäsosan varsinaissuomalaisista 6.- ja 9.-luokan oppilaista (taulukko 2-1). Kyselyyn vastattiin yhteensä 119 koulusta. Siihen vastasi hieman runsaammin kuudes- kuin yhdeksäsluokkalaisten. Kuntatasolla yli sata vastausta saatiin 6.-luokkalaisten osalta Turusta, Naantalista, Kaarinasta ja Paimiosta, sekä 9.-luokkalaisten osalta Turusta, Paimiosta ja Uudestakaupungista. Asukasmäärältään pienissä kunnissa 6.-luokkalaisten vastausprosentti nousi yli 70, myös Naantalissa ja Paimiossa yllettiin samaan. Turusta vastasi vain 12 prosenttia 6.-luokkalaisista. Yhdeksäsluokkalaisten vastausaktiivisuutta oli vaikeampi vertailla, koska usean pienen kunnan 9.-luokkalaisten opiskelijat lähikunnan yläkoulussa ja tulivat kirjatuksi tähän. Maskussa ja Paimiossa 9.-luokkalaisista vastasi yli 90 prosenttia, Uudestakaupungista yli 70 prosenttia, mutta Turusta vain 11 prosenttia.

Taulukko 2-1. Peruskoulun 6.- ja 9.-luokan oppilaat koko Suomessa, Varsinais-Suomessa sekä Nuoret luupin alla –tutkimukseen osallistuneissa kunnissa.

	Koko Suomi N	Varsinais-Suomi N	Luuppi N	(Luuppi/ V-S) %
6. luokka	61199	5 206	1426	27
9. luokka	65831	5 365	1320	25
Yhteensä	127030	10 571	2746	26

Aineisto koostuu yhteensä 2746 oppilaan vastauksista, joista kuudesluokkalaisten osuus on 1426 ja yhdeksäsluokkalaisten 1320 vastausta. Suhteelliset osuudet otoskoosta näkyvät taulukosta 2-1, jonka mukaan Varsinais-Suomen 6.-luokkalaisista tutkimukseen osallistui 27 ja 9.-luokkalaisista 25 prosenttia alueen koululaisista. Tutkimukseen osallistui 32 kuntaa (60 %) Varsinais-Suomen alueelta, alueen suurimman, Turun, ollessa mukana. Koska poisjääneet jakautuivat tasaisesti Varsinais-Suomen eri kuntien (sekä maaseutu-kaupunki - akselilla että kouluittain), voidaan kerätystä aineistosta saatuja tuloksia pitää yleistettävänä kaikkiin alueen 9.- ja 6.-luokkalaisiin.

Käsillä olevassa raportissa käydään kyselylomakkeen läpi kaikki sisältöalueet pääpiirteissään. Tulokset esitetään tiivistetysti, lähinnä tarkastelemalla vastausten jakaumia. Tutkimuksen aihealueet koostuvat yhdeksästä eri teemasta sekä

oppilaiden sosiodemografista taustaa selvittävästä kysymyksistä. Vastaajat saivat valita mielipiteitään kuvaavan vaihtoehdon erilaisista asteikkolisista muuttujista, kuten neliportaisista asennemuuttujista tai ns. Likert-asteikosta. Joissakin kysymyksissä oli mahdollista valita useampi vaihtoehto.

Tutkimustulokset esitetään taulukoissa luokka-asteen (6.- ja 9.-luokat) ja tarvittaessa muiden taustamuuttujien luokissa. Taustamuuttujiksi valittiin sukupuoli, kieli (suomi/ruotsi), asuinpaikka (kaupunki/maaseutu) sekä perheen sosioekonominen asema (isän tai korkeimman sosiaaliluokan mukaan). Raportissa käytetyt taustamuuttujat on saatu kysymällä niitä nuorilta vastaajilta itseltään eikä tietoja ei siis ole otettu rekisteristä. Tämä tarkoittaa sitä, että esim. vanhemman ammattinimike on ilmoitettu siten, kun lapsi tai nuori sen itse ymmärtää. Analyysit on tehty SAS-ohjelmalla (versio 9.1).

Luokka-aste

Nuoret luupin alla -tutkimuksen kohdejoukon valikoitumiseksi 6.- ja 9.-luokkalaisiin vaikuttivat kaksi tekijää. Ensinnäkin tutkimuksessa haluttiin taata vertailumahdollisuus aiempiin tutkimuksiin, Ruotsin ja Pohjanmaan Under lupp -tuloksiin. Tästä syystä 9.-luokkalaiset kohderyhmänä oli perusteltu valinta. Kuudesluokkalaiset valittiin toiseksi tutkimusryhmäksi siitä syystä, että tutkimukseen haluttiin tietoa myös alakouluikäisten lasten mielipiteistä, sillä aiempaa tutkimusta on hyvin vähän saatavilla tästä ikäluokasta. Molemmat ikäluokat edustavat myös siirtymävaiheessa olevia nuoria. Tutkimuksen tarkoituksena on saada tietoa nuorten kehityksestä ja suunnitelmista siirtymävaiheessa ala-koulusta yläkouluun ja yläkoulusta toisen asteen koulutukseen tai työelämään.

Asuinpaikka

Voidaan olettaa, että niin aikuisilla kuin nuorilla on eroja esimerkiksi vapaa-ajan vietossa, kun tarkastellaan sitä toisaalta maaseudulla, toisaalta kaupungeissa (esim. Liikkanen 2005). Tämän oletuksen varassa on tehty vertailuja esim. nuorten kulttuuriharrastuneisuudesta maaseutumaisten ja kaupunkimaisten paikkojen välillä,

vaikka kaupungin ja maaseutupaikkakunnan välinen raja ei ole yksiselitteinen (Lähteenmaa & Strand 2008).

Vuodenvaihteessa voimaan tullut kuntaliitos on vaikuttanut suuresti kaupunki-maaseutu -asetelmaan, sillä alueen kuntien määrä väheni liitoksen myötä lähes puoleen. Tutkimusalueella on runsaasti paikkakuntia, jotka ovat nyt virallisesti kaupunkeja, mutta joissa harjoitetaan runsaasti perinteisiä maaseudun elinkeinoja, kuten maanviljelyä ja karjankasvatusta. Paras vastausprosentti saatiin pienten kuntien kouluista. Asukasluvultaan suurten kuntien koulujen rehtorit ja opettajat suhtautuivat kielteisemmin kyselyn suorittamiseen. Suurten kuntien kouluissa oli paineita osallistua useisiin kyselyihin samanaikaisesti tämän tutkimuksen toteutuksen kanssa. Lisäksi joissakin kouluissa useiden luokkien kyselyyn vastaaminen koettiin järjestelyiltään liian vaativaksi.

Asuinpaikka (kaupunki tai taajama) tarkoittaa asuinkuntatyyppiä. Asuinkuntatyyppi muodostettiin oppilaiden vastauksien perusteella, jolloin se peilaa oppilaan omaa käsitystä asuinkuntansa kaupunkimaisuudesta tai maaseutumaisuudesta. Asuinpaikan vastaajat saivat valita neljästä vaihtoehdosta: 1) kaupunki, 2) kaupungin keskustan ulkopuolinen alue, 3) maaseutu, asuinkeskus tai muu taajama ja 4) maaseutu, kirkonkylän ulkopuolinen alue, asuinkeskus, taajama. Vaihtoehdot yhdistettiin kahteen pääluokkaan: kaupunki (vaihtoehdot 1 ja 2) ja maaseutu (vaihtoehdot 3 ja 4).

Sosiaaliluokka

Vastaajan sosiaaliluokka perustuu oppilaan omaan ilmoitukseen isän tai äidin ammatista. Luokituksessa käytettiin seuraavia Tilastokeskuksen sosioekonomisen aseman (1989) määrittelyn luokkia: 1) yrittäjät, 2) johtavassa asemassa olevat, 3) ylemmät toimihenkilöt, 4) alemmat toimihenkilöt, 5) työntekijät ja 6) muut. Luokituksessa ei huomioitu opiskelijoita ja eläkeläisiä. Lopullisessa luokittelussa yhdistettiin luokat 1–3 korkeaksi ja luokat 4–5 matalaksi sosiaaliluokaksi.

Sosiaaliluokkia muodostettiin kaksi, jossa ensimmäisessä vastaajan sosiaaliluokka määräytyy isän mukaan. Toiseksi muuttujaksi valittiin sosiaaliluokka korkeimman mukaan, ts. sen perusteella, kumpi vanhemmista edusti korkeampaa

sosiaaliluokkaa. Tähän menettelyyn päädyttiin siksi, että osa vastaajista asui yksinhuoltajaperheissä, eikä isän ammattia ollut merkitty lainkaan.

Vastauskieli

Vastauskieliä oli tutkimuksessa kaksi: suomi ja ruotsi sen mukaan, minkä kielistä koulua oppilas kävi. Toisin sanoen, vastauskieli voi olla eri kuin oppilaan äidinkieli, jota tässä tutkimuksessa ei ole erikseen raportoitu. Oppilaan oma äidinkieli voi siis olla suomi, ruotsi tai jokin muu. Alla olevassa taulukossa 2-2 on esitetty yhteenvetona vastaajien jakautuminen eri taustamuuttujien luokkiin.

Taulukko 2-2. Vastaajat taustamuuttujittain.

Luokka-aste	n	%	Vastauskieli	n	%
6.-luokka	1426	51,9	Suomi	2528	92,1
9.-luokka	1320	48,1	Ruotsi	218	7,9
Yhteensä	2746	100,0	Yhteensä	2746	100,0

Sukupuoli	n	%	Kuntatyyppi	n	%
Tyttö	1377	50,5	Kaupunki	1546	57,0
Poika	1352	49,5	Maaseutu	1168	43,0
Yhteensä	2729	100,0	Yhteensä	2714	100,0

Sosiaaliluokka		n	%	Korkein	
<i>Isä</i>					
matala	1249	61,4	matala	1372	56,7
korkea	785	38,6	korkea	1048	43,3
Yhteensä	2034	100,0	Yhteensä	2420	100,0

Vastaajat jakoutuivat tasaisesti kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisiin, kuudesluokkalaisten ollessa hieman runsaammin edustettuina (52 %). Myös sukupuolittainen jakauma oli tasainen, sen sijaan suurempi osa vastaajista asui kaupungeissa (57 %). Suurin osa vastaajista, 92 prosenttia, käytti suomea koulukielenään. Sosiaaliluokkien väliset erot olivat suuremmat silloin, kun luokittelun pohjana käytettiin isän sosiaaliluokkaa. 61 prosentilla lapsista ja nuorista oli matala sosiaaliluokka isän mukaan määriteltynä, kun taas korkeimman mukaan määriteltynä matalaan sosiaaliluokkaan kuului 57 prosenttia vastaajista.

3. VAPAA-AIKA JA HARRASTUKSET

- Varsinaissuomalaisen lasten ja nuorten vapaa-ajan käyttöä leimaa alakouluiässä harrastusten monipuolisuus
- Kaikenlainen harrastaminen vähenee siirryttäessä yläkouluun
- Viihdemedioiden käyttö lisääntyy: ruutuaika on lähes puolella nuorista vähintään kaksi tuntia päivässä
- Kaverit sekä kotitöiden tekeminen leikkaa myös merkittävän osan nuorten vapaa-ajasta

Vapaa-aikaosiossa lapsilta ja nuorilta kysyttiin yhdeksällä kysymysosalla tietoja esim. vapaa-ajan viettämisestä ja siitä, mitä vapaa-ajan viettämismahdollisuuksia kunnasta puuttuu. Tulosten lähempi tarkastelu osoittaa, että ns. hyvien harrastusten määrä vähenee merkittävästi iän kasvaessa, ja myös sukupuolella on merkitystä harrastusten laatuun.

Molemmissa ikäluokissa tytöt ovat aktiivisempia liikkujia, niin urheilun kuin luonnossa liikkumisenkin osalta: Kuudesluokkalaisista tytöistä urheilua harrasti 93 ja 9.-luokkalaisista 86 prosenttia. Pojilla vastaavat luvut olivat 91 prosenttia kuudesluokkalaisilla ja 82 prosenttia yhdeksäsluokkalaisilla. Ulkoilua harrasti 77 prosenttia 6.-luokkalaisista tytöistä, 9.-luokkalaisista pojista alle puolet (47 %). Lisäksi kavereiden kanssa oleilu vei ison osan kummankin ikäryhmän nuorten vapaa-ajasta (taulukko 3-1). Tyttöjen osuus on selkeästi suurempi myös lukemisen, kirjoittamisen ja kulttuurin harrastamisen suhteen, vaikka näidenkin harrastaminen vähenee iän myötä. Tekniikkaharrastaminen (moottorien korjailu yms. tekniset asiat) oli selkeästi poikien harrastus: 6.-luokkalaisista pojista viidennes (19 %) ja 9.-luokkalaisista lähes kolmannes (30 %) ilmoitti harrastavansa vähintään kerran viikossa tekniikkaan liittyviä asioita.

Taulukko 3-1. Vapaa-ajanviettotavat vähintään kerran viikossa osallistuvien prosentuaalisina osuuksina.

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Urheilen/harrastan liikuntaa	93	91	86	82
Tapaan kavereita	93	92	92	92
Käyn elokuvissa tai katson elokuvan	46	62	55	72
Lukeminen, kirjoittaminen, kirjasto	79	66	58	36
Luonto/ulkoilu/kalastus	77	76	60	47
Kulttuuri	80	55	68	40
Tietokoneella	87	90	92	95
Teen töitä/askareita	85	77	83	72
Tekniikka	2	19	2	30
Seura- ja yhdistystoiminta	27	27	32	25
Nuorisotalolla	16	16	27	27

Harrastamista tarkasteltiin myös kuntatyyppin mukaan kaupunki-maaseutu - akselilla. Luonnossa liikkuminen ja erilaisten töiden tekeminen oli tavallisempaa maaseudun nuorten osalta. Maaseudulla asuvista lapsista sekä kuudesluokkalaisista (80 %) että yhdeksäsluokkalaisista (58 %) suurempi osa vietti aikaansa luonnossa verrattuna kaupunkilaisnuoriin (6.-lk. 75 % ja 9.-lk. 50 %). Maaseudun lapsista (6.-lk.) 85 ja kaupunkilaisnuorista 79 prosenttia ilmoitti tekevänsä viikoittain töitä ja pieniä askareita kotona. Yhdeksäsluokkalaisten osalta puolestaan maaseudulla asuvista nuorista 80 ja kaupungissa asuvista 75 prosenttia teki viikoittain töitä ja pieniä askareita.

Kummankin ikäluokan pojat osallistuivat tyttöjä aktiivisemmin urheiluharrastuksiin (taulukko 3-2). Tytöt sen sijaan osallistuivat poikia useammin kulttuuriharrastuksiin ja retkeily-yhdistystoimintaan. Sen sijaan nettiverkostoissa pojat ovat tyttöjä aktiivisempia. Huomionarvoista on se, että harrastaminen vähenee iän myötä selvästi: 24 prosenttia 6.-luokkalaisista tytöistä ja pojista ei kuulu mihinkään yhdistykseen vastaavan luvun ollessa 9.-luokkalaisilla tytöllä 31 ja pojilla 33 prosenttia. Tulos ei tietenkään sulje pois sitä, että harrastaa voi myös kuulumatta yhdistykseen. Näyttää kuitenkin siltä, että ns. passiiviset harrastuksen lisääntyvät iän myötä. Ainostaan uskonnollinen toiminta kasvaa merkittävästi yhdeksäsluokkalaisilla. Tähän on luontevana selityksenä seurakunnan isostoiminta kahdeksannen luokan rippikoulun jälkeen.

Taulukko 3-2. Yhdistysaktiivisuus prosentuaalisin osuuksin kuudes ja yhdeksäsluokkalaisten keskuudessa.

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
En ole missään yhdistyksessä	24	24	31	33
Urheiluseura/-kerho	49	59	38	43
Nuorisoseura	7	6	9	6
Retkeily-yhdistys	14	12	9	8
Uskonnollinen toiminta	2	1	20	8
Kulttuuriseura	31	16	22	11
Verkosto netissä	12	15	11	16
Poliittinen seura	2	1	4	2

Lasten ja nuorten vapaa-ajan käyttöä selvitettiin myös kysymyksellä netin, muiden medioiden ja lukemisen käytön osalta. Ajankäyttö on raportoitu vähintään kaksi tuntia päivässä kyseisten medioiden parissa vietetystä ajasta. Sekä tietokone että tv haukkaavat suuren osan eri medioiden parissa vietetystä ajasta (taulukko 3-3). Etenkin 6.-luokkalaisten tytöt (46 %) ovat innokkaita television katsojia. Yhdeksäsluokkalaisten osalta tilanne on tasaantunut sukupuolten välillä. Tietokonetta käytetään lähinnä vapaa-ajalla ja pojille se on molemmissa ikäluokissa tärkeämpi kuin tytöille. Iän myötä tietokoneen käyttö lisääntyy selkeästi erityisesti pojilla (6.-luokka 45 % vs. 9.-luokka 57 %). Tytöt käyttävät molemmissa ikäluokissa enemmän matkapuhelinta ja kuuntelevat radiota kuin pojat. Lukeminen on vähäistä kummassakin ikäluokassa. Kuudesluokkalaisten tytöt lukevat eniten, mutta heistäkin näin tekee vain 21 %.

Taulukko 3-3. Vähintään kaksi tuntia päivässä nettiä ja muita medioita käyttävien prosentuaaliset osuudet.

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Tietokone koulutyössä	3	4	4	4
Tietokone vapaa-aika	40	45	47	57
Tv	46	38	38	37
Lukeminen	21	12	12	7
Matkapuhelin	21	12	27	15
Radio	20	9	30	13

Koska tietokoneiden parissa vietetty aika lisääntyy siirryttäessä yläkouluun, on hyvä tietää, mitä nuoret sen kanssa tekevät. Eniten sekä kuudennen että

yhdeksännen luokka-asteen ikäiset käyttivät tietokonetta erilaisissa nettifoorumeissa ja chattaillen (taulukko 3-4). Nettifoorumeissa oleilu lisääntyi yhdeksäsluokkalaisilla tytöillä merkittävästi, 20 prosenttiyksikköä 36:sta 56:een prosenttiin. Chattaus kasvoi puolestaan pojilla erityisen paljon yläluokalle siirryttäessä: 35:stä 59:ään prosenttiin. Tietokoneella pelaaminen vaikuttaisi olevan sukupuolittunutta. Myös sosiaaliluokalla on yhteys erityisesti tietokoneen sosiaaliseen käyttöön, ts. nettifoorumeissa oleiluun ja chattailuun; vanhempien korkeampi sosiaaliluokka vähensi tätä: esim. kolmannes (32%) 6.-luokkalaisista matalan sosiaaliluokan nuorista vietti aikaansa nettifoorumeissa, korkeamman sosiaaliluokan nuorista osuus oli 26 prosenttia. 9.-luokkalaisilla suunta oli sama, joskin erot olivat kaventuneet (matala 51 %, korkea 48 %).

Taulukko 3-4. Vähintään kerran päivässä nettiä eri tarkoituksiin käyttävien prosentuaaliset osuudet.

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Nettifoorumit	36	24	56	43
Blogit	10	5	18	10
Chattaus	49	35	62	59
Sähköposti	9	7	6	10
Laitan materiaalia nettiin	4	4	5	6
Luen, etsin tietoa	15	24	22	35
Lataan musiikkia, elokuvia	10	19	23	37
Pelaan	17	34	9	36
Tilaan, ostan	1	2	2	5

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että tietokonetta käytetään pääasiallisesti viihde- ja sosiaalisena välineenä, vaikka sen hyötykäyttö näyttäisi lisääntyvän etenkin pojilla (esim. tiedon etsintä) siirryttäessä yläkouluun.

Sekä kuudes- että yhdeksäsluokkalaiset katsoivat paljon televisiota, ja niiden osuus, jotka eivät sitä katsoneet, oli muutaman prosenttiyksikön luokkaa (taulukko 3-5). Viihdeohjelmat ovat molemmissa ikäluokissa selvästi asia- ja dokumenttiohjelmaa suositumpia ohjelmatyyppejä. Tosin pojat ovat selvästi tyttöjä enemmän kiinnostuneita asia, dokumentti- ja urheiluohjelmista: runsas kolmannes (6.-lk. 37 %, 9.-lk. 35 %) seuraa uutisia. Urheilun katselussa miehisyys tulee esiin jo varhain: kuudesluokkalaisista pojista yli puolet (54 %) ilmoitti katsovan urheilua ja

yhdeksäsluokkalaisistakin lähes puolet (49%). Viihdeohjelmista tosiTV-sarjat, saippuaopperat ja sarjaohjelmat viehättivät erityisesti tyttöjä, kun taas pojat katsoivat elokuvia hieman enemmän. Luokka ”muut ohjelmat” pitää sisällään viihdeohjelmia kuten komediasarjat ja visailuohjelmat, ja näitä pojat seurasivat useammin kuin tytöt.

Taulukko 3-5. Eri TV-ohjelmien seuraaminen prosentuaalisin osuuksin.

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
En katso TV:tä	2	2	3	4
Uutiset	17	37	19	35
Luonto, dokumentti	26	34	20	29
Urheilu	27	54	20	49
Saippuaopperat	65	31	60	28
TosiTV-sarjat	72	49	66	47
Sarjat	72	61	80	72
Musiikki	35	27	38	22
Elokuvat	70	80	75	82
Muut ohjelmat	52	57	43	50

Osiossa kysyttiin lisäksi ”Puuttuko kunnastasi / kaupungistasi mielestäsi vapaa-ajanviettomahdollisuuksia?” Suurin osa 6.-luokkalaisista oli sitä mieltä, että kunnassa tai kaupungissa oli riittävästi mahdollisuuksia vapaa-ajan viettoon (66 %). Niiltä, joiden mielestä kunnasta tai kaupungista puuttui näitä (34 %), kysyttiin avoimena kysymyksenä, mitä nämä puuttuvat vapaa-ajanviettomahdollisuudet ovat. Eniten kaivattiin elokuvateattereita, kahviloita, urheilutiloja, esim. uimahallia, urheiluja ja jalkapallokenttiä ja keilahalleja. Myös ostokeskuksia ja erilaisia nuorisotiloja toivottiin. 9.-luokkalaiset olivat hieman tyytymättömämpiä olemassa oleviin vapaa-ajanviettomahdollisuuksiin, kyllä-vastausten osuus oli 44 prosenttia ja nuorten avoimissa vastauksissa oli toiveet samanlaisia kuin 6.-luokkalaisillakin, joskin hieman useammin toivottiin erilaisia viihdetyyppisiä harrastemahdollisuuksia kuten bänditoimintaa, nuorisobaareja ja ilmaisia ”hengailupaikkoja”.

4. KOULU

- Koulun ilmapiirin mainitsee hyväksi vain muutama prosentti varsinaissuomalaisista yhdeksäsluokkalaisista, kuudesluokkalaisista noin joka kymmenes.
- Jopa kolmasosa oppilaista kokee koulunsa jollakin tapaa vihamieliseksi.
- Koulussa tapahtuva kiusaaminen on todellinen ongelma melkein joka kymmenennen kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisten pojan mielestä.
- Alakoulussa kiusaamiseen puututaan, mutta yläkoulussa oppilaat eivät koe opettajien tekevän sen eteen paljoakaan.
- Niin kuudes- kuin yhdeksäsluokkalaisilla oppilailla on suuri halu määrätä koulun asioissa, mutta käytännössä he eivät koe saavansa vaikuttaa.

Nuoret luupin alla – kyselyssä kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisille esitettiin samat kysymykset kouluun liittyen. Ensimmäisessä kysymyksessä tiedusteltiin useiden väitteiden avulla oppilaiden mielipidettä koulun ilmapiiristä, tunnelmasta, kiusaamisesta, huomioiduksi tulemisesta sekä oppilaskuntaan suhtautumisesta. Mielipidettä kysyttiin neliportaisella asteikolla (1 = täysin samaa mieltä, 4 = täysin eri mieltä). Toinen kysymys koski mielipidettä mm. koulun oppilaista ja opettajista, omasta suorituksesta ja koulun tiloista kuten koulun sisä- ja ulkotiloista, kouluruoasta ja lukujärjestyksestä. Kysymykseen vastattiin viisiportaisella asteikolla, jonka ääripäinä olivat oikein hyvä ja oikein huono. Lopuksi tiedusteltiin oppilaan halua ja mahdollisuuksia vaikuttaa koulun eri toiminnoissa.

Tutkimustulosten perusteella varsinaissuomalaisten oppilaiden kokemukset koulunsa opettajista, oppilaista, omasta opintomenestyksestä sekä mahdollisuuksista opiskelumenestykseen olivat kohtalaisen hyvät. Taulukossa 4-1 väitteet on esitetty kootusti summamuuttujina ja taulukossa 4-2 yksittäin.

Kuudesluokkalaisista tytöistä 71 ja pojista 66 prosenttia oli sitä mieltä, että opettajat ja oppilaat ovat omassa koulussa hyviä. Yhdeksäsluokkalaiset olivat

hieman varautuneempia prosenttien ollessa 62 ja 48, ja pojat suhtautuivat kaiken kaikkiaan tyttöjä pessimistisemmin väitteeseen siitä, että opettajat ja oppilaat ovat koulussani hyviä (taulukko 4-1). Yli puolet kuudesluokkalaisista koki saaneensa koulustaan hyvät mahdollisuudet opiskelumenestykseen (arvosanat, oma suoritus ja mahdollisuus ylimääräiseen apuun jos sitä tuntee tarvitsevansa), mutta huomiota herättävää on se, että yhdeksäsluokkalaisista tytöistä näin tuntee enää 44 ja pojista vain 33 prosenttia.

Koulun oppilaskuntatoiminta sai melko hyvän arvosanan. Sekä kuudes- että yhdeksäsluokkalaisista noin 50 prosenttia koki, että koulun henkilökunta ottaa oppilaskunnan tosissaan ja oppilaskunnalla on hyvät vaikutusmahdollisuudet. 9.-luokkalaiset pojat näkevät asian synkemmin, vain noin 40 prosenttia oli tätä mieltä. Kyselyssä ei avattu käsitettä oppilaskunta tai oppilasneuvosto eikä kysytty, onko koulussa toimiva oppilaskunta. Useissa kuudesluokkalaisten avoimissa vastauksessa ihmeteltiin käsitteen oppilaskunta merkitystä. On siis mahdollista, että osalla kuudesluokkalaisista ei ole kokemusta oppilaskuntatoiminnasta².

Taulukko 4-1. Oppilaiden kokemuksen koulustaan, täysin samaa tai samaa mieltä olevien prosentuaaliset osuudet.

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Oppilaat ja opettajat ovat koulussani hyviä.	71	66	62	48
Mahdollisuuteni opiskelumenestykseen ovat hyvät	58	58	44	33
Koulun henkilökunta ottaa oppilaskunnan tosissaan.	55	55	54	40
Kouluni oppilaskunnalla on hyvät vaikutusmahdollisuudet.	52	51	49	38
Kouluni on vihamielinen.	25	33	29	42
Kouluni ilmapiiri on hyvä.	14	14	3	9

Kuudennen ja yhdeksännen luokan oppilaat eivät anna mairittelevia vastauksia koulun ilmapiiriin liittyvistä väitteistä, joita olivat a) tunneilla on useimmiten rauhallista ja vallitsee työskentelyrauha, b) tunnelma on positiivinen ja yhteisymmärrys hyvä, c) koulussani tehdään paljon kiusaamisen ja muun loukkaavan käytöksen estämiseksi, d) useimmat opettajani kuuntelevat oikeasti mitä

² Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa – selvityksen (2007) mukaan vain neljäsosassa suomalaisista alakouluista on säännöllisesti toimiva oppilaskunta (Rimpelä ym. 2007).

sanon ja e) oppilaat tulevat hyvin toimeen useimpien opettajien kanssa. Väitteisiin vastattiin neliportaisella asteikolla: 1 = täysin samaa mieltä, 4 = täysin eri mieltä. Vain kolme prosenttia yhdeksäsluokkalaisista tytöistä ja yhdeksän prosenttia yhdeksäsluokkalaisista pojista sekä 14 prosenttia kuudesluokkalaisista oli täysin samaa mieltä siitä, että koulun ilmapiiri on hyvä.

Varsinaissuomalaisissa koulut ovat 6.- ja 9.-luokkalaisten kokemusten mukaan ainakin jossain määrin vihamielisiä. Kyselyssä esitettiin koulun vihamielisyyteen liittyen seuraavat väitteet: a) kiusaaminen on ongelma, b) väkivaltaa esiintyy, c) muukalaisvastaisuutta ja rasismia esiintyy ja d) syrjintää ja/tai vainoamista esiintyy sukupuolen, rodun, seksuaalisuuden suuntautumisen tms. johdosta. Jopa 42 prosenttia yhdeksäsluokkalaisista pojista ja 29 prosenttia 9.-luokkalaisista tytöistä sekä 25 prosenttia 6.-luokkalaisista tytöistä ja kolmasosa pojista koki, että koulu on vihamielinen.

Hieman yli 10 prosenttia niin kuudes- kuin yhdeksäsluokkalaisista oli täysin sitä mieltä, että koulun tunnelma on positiivinen ja yhteisymmärrys hyvä (taulukko 4-2). Yli 20 prosentin mukaan oppilaat tulevat hyvin toimeen useimpien opettajien kanssa, 9.-luokkalaisista tytöistä jopa 32 prosenttia ajatteli näin. Luokissa kuitenkin esiintyy rauhattomuutta: kuudesluokkalaisista tytöistä vain kuusi ja pojista seitsemän prosenttia sekä yhdeksäsluokkalaisista tytöistä ainoastaan kaksi ja pojista kahdeksan prosenttia oli sitä mieltä, että tunneilla on useimmiten rauhallista ja että siellä vallitsee työskentelyrauha. Kuudesluokkalaisista tytöistä 23 ja pojista 24 prosenttia ilmoitti useimpien opettajien kuuntelevan oikeasti mitä heillä on sanottavaa, mutta näin koki yhdeksäsluokkalaisista tytöistä vain 11 ja pojista kahdeksan prosenttia. Sama suuntaus on nähtävissä mielipiteissä, jotka koskivat koulun opettajien suhtautumista koulun oppilaskuntaan.

Nuorten mielestä alakouluissa kiusaamisen ehkäisyyn käytetään voimavaroja tai siihen kyetään puuttumaan paremmin kuin yläkouluissa. Alaluokkalaisista tytöistä 17 prosenttia ja pojista 16 prosenttia on täysin sitä mieltä, että kiusaamisen estämiseksi koulussa tehdään paljon työtä. Yhdeksäsluokkalaiset näkevät asian ongelmallisempana, sillä ainoastaan viisi prosenttia tytöistä ja vajaa kymmenen prosenttia pojista katsoi asian olevan näin.

Kun koulun vihamielisyyttä tarkastellaan yksityiskohtaisemmin, voidaan todeta, että kiusaaminen ja väkivalta ovat todellisia ongelmia vain muutaman prosentin mielestä (taulukko 4-2). Ero tyttöjen ja poikien kokemuksessa on kuitenkin huomiota herättävä, koska pojat kokevat tyttöjä enemmän koulussaan esiintyvän kiusaamista ja väkivaltaa. 9.-luokkalaisten poikien mielestä erityisesti koulussa esiintyvä rasismi ja jossain määrin myös syrjintä on ongelma. Kun 6.-luokkalaisista ja 9.-luokan tytöistä vain kolmen prosentin mielestä koulussa esiintyy rasismia, 9.-luokan pojista jopa 13 prosenttia oli huomannut rasismia. Syrjinnän suhteen luvut ovat samoja 6.-luokkalaisten suhteen, 9.-luokan tytöistä viisi ja pojista yhdeksän prosenttia katsoi koulussaan olevan syrjintää.

Taulukko 4-2. Oppilaiden kokemukset koulun ilmapiiristä ja vihamielisyydestä, täysin samaa mieltä olevien prosentuaaliset osuudet.

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Tunneilla on useimmiten rauhallista ja vallitsee työskentelyrauha	6	7	2	8
Tunnelma on positiivinen ja yhteisymmärrys hyvä	14	13	13	14
Oppilaat tulevat toimeen useimpien opettajien kanssa	20	21	32	22
Useimmat opettajat kuuntelevat oikeasti mitä sanon	23	24	11	8
Koulun henkilökunta ottaa oppilaskunnan tosissaan	23	21	10	10
Koulussani tehdään paljon kiusaamisen ja muun loukkaamisen käytöksen estämiseksi	17	16	5	9
Kiusaaminen on ongelma	6	9	6	8
Väkivaltaa esiintyy	1	5	2	9
Muukalaisvastaisuutta ja rasismia esiintyy	2	3	3	13
Syrjintää ja/tai vainoamista esiintyy sukupuolen, rodun, seksuaalisen suuntautumisen tms. johdosta	3	3	5	9

Niin kuudes- kuin yhdeksäsluokkalaisilla oppilailla on suuri halu määrätä koulun asioissa, mutta käytännössä he eivät koe saavansa vaikuttaa. Osion kaikista muuttujista laadittiin mielipideasteikollinen summamuuttuja asteikolla 0–7 eli yhteenlaskettuja muuttujia on siis seitsemän. Taulukon 4-3 lukuarvo tarkoittaa muuttujien keskiarvoa. Summamuuttuja on tulkittavissa niin, että lukuarvo seitsemän tarkoittaa, että oppilaat joko haluavat tai saavat olla määräämässä hyvin paljon

koulun asioista. Lukuarvo nolla tarkoittaa, että oppilaat joko eivät ollenkaan halua tai saa olla päättämässä koulun asioista. Tulokset osoittavat, että varsinaissuomalaiset koululaiset *haluavat* olla päättämässä keskimäärin viidessä asiassa seitsemästä, mutta kokevat, että he *saavat* tehdä niin vain kahdessa asiassa seitsemästä (taulukko 4-3).

Taulukko 4-3. Määrämishalukkuus/mahdollisuudet koulun asioissa vastausvaihtoehto hyvin paljon mukaan

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Haluan määrätä	4,5	4,4	5	4,6
Saan määrätä	1,6	1,8	1,1	1,3

Sekä kuudes- että yhdeksäsluokkalaiset haluavat määrätä enemmän opiskelusta ja kouluretkistä kuin koulun sisä- tai ulkotiloista, säännöistä, kouluruoasta tai lukujärjestyksestä (taulukko 4-4). Toisaalta nimenomaan nämä ovat asioita, joihin he kokevat saavansa eniten vaikuttaa. Vähiten oppilaat halusivat määrätä koulun tiloja ja koulun sääntöjä koskevissa asioissa (taulukko 4-5), toisaalta varsinkin koulun säännöt ovat perinteisesti olleet rehtorien ja opettajien määrittämiä asioita. Tulokset ovat samansuuntaisia kuin Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa – selvityksen tulokset (Rimpelä ym. 2007). Koulun johdolle suunnatun kyselyn vastauksissa näkyi, että yläluokkien oppilaat olivat eniten osallisina ja vaikuttamassa koulun juhlien, retkien ja leirikoulujen sekä teemapäivien järjestämisessä.

Taulukko 4-4. Haluaa olla määräämässä koulun asioissa, hyvin tai melko paljon tätä mieltä olevien prosentuaaliset osuudet.

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Mitä saa opiskella	72	71	81	74
Koulun sisätilat	55	57	66	59
Koulun ulkotilat	61	63	59	58
Koulun säännöt	57	58	57	60
Kouluruoka	67	66	74	70
Lukujärjestys	67	63	78	72
Luokkaretki ja muut retket	83	73	89	79

Tytöt, niin kuudes- kuin yhdeksäsluokkalaisetkin, kokevat vaikutusmahdollisuuksiensa koulussa olevan varsin vähäiset (taulukko 4-5). Erityisen kriittisiä ovat 9.-luokkalaiset tytöt, sillä he kokevat pääsevänsä määräämään kunnolla ainoastaan retkiin liittyvistä asioista. Muissa kouluun liittyvissä asioissa kuten koulun ulkotilat, säännöt, kouluruoka ja lukujärjestys, he eivät tunne pääsevänsä vaikuttamaan erityisen hyvin.

Taulukko 4-5. Saa olla määräämässä koulun asioissa, hyvin tai melko paljon tätä mieltä olevien prosentuaaliset osuudet.

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Mitä saa opiskella	28	31	25	26
Koulun sisätilat	18	23	10	16
Koulun ulkotilat	20	25	7	15
Koulun säännöt	18	21	5	10
Kouluruoka	14	21	5	12
Lukujärjestys	16	22	7	13
Luokkaretki ja muut retket	49	40	47	39

Kyselyssä tiedusteltiin kysymyksellä “Mitä mieltä olet näistä asioista koulussasi?” oppilaiden mielipidettä koulun toiminnallisista asioista; koulun sisä- ja ulkotiloista, kirjastosta, terveydenhuollosta, ruoasta ja lukujärjestyksestä (taulukko 4-6).

Taulukko 4-6. Koulunsa toiminnalliset asiat oikein tai melko hyviksi kokevien prosentuaaliset osuudet.

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Koulun sisätilat	71	70	52	53
Koulun ulkotilat	65	63	34	37
Koulun kirjasto	46	45	21	24
Kouluterveydenhuolto	77	77	51	50
Kouluruoka	45	52	49	39
Lukujärjestys	63	62	54	40

Valtaosa kuudesluokkalaisista ja yli puolet yhdeksäsluokkalaisista vastaajista oli sitä mieltä, että koulun sisätilat ja kouluterveydenhuolto ovat kunnossa. Myös kouluruokaan oltiin suhteellisen tyytyväisiä, koska noin 50 prosenttia 6.- ja 9.-luokkalaisista pitää sitä hyvänä. Vähemmän kiitosta sen sijaan sai koulun kirjasto.

Tiettyjen koulujen kuudesluokkalaiset ilmoittivat, ettei heidän koulussaan ole kirjastoa. Yhdeksäsluokkalaiset kokevat koulun sisä- ja ulkotilat sekä kirjaston, kouluterveydenhuollon, kouluruoan ja lukujärjestyksen huonommaksi kuin kuudesluokkalaiset.

5. POLITIIKKA, YHTEISKUNTA JA VAIKUTUSVALTA

- Poliittinen tai yhteiskunnallinen vaikuttaminen ei ole varsinaissuomalaisten 6.- ja 9.-luokkalaisten mielestä kovinkaan kiinnostavaa.
- Yhdeksännen luokan tytöt ovat kriittisiä ja kiinnostuneita ottamaan kantaa yhteiskunnallisiin asioihin, kun taas pojat ovat jonkin verran tyttöjä innostuneempia politiikasta.
- Puolet kuudesluokkalaisista ja kuusi kymmenestä yhdeksäsluokkalaisesta halusi vaikuttaa kuntansa asioihin. Kuitenkin he kokevat, että kunnan päättäjät eivät kuuntele heitä.
- Nuorisovaltuuston toimintaan osallistuminen houkuttelee noin viidesosaa kuudes- ja yhdeksäsluokan tytöistä, mutta poikia huomattavasti vähemmän.
- Kunnan asioihin vaikuttamisessa varsinaissuomalaiset lapset ja nuoret luottavat henkilökohtaisiin kontakteihin.

Lasten ja nuorten yhteiskunnallisesta osallisuudesta on alettu keskustella yhä vilkkaammin myös Suomessa. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen on vain yksi, mutta hyvin keskeinen osallisuuden muodoista, ja kunta sen nuoren välittömänä lähiympäristönä sen keskeisiä areenoita (Kiilakoski 2007). Kunnallinen päätöksenteko on, tai ainakin pitäisi olla, lähellä lapsia ja nuoria. Nuoret luupin alla – kyselyssä laajan kysymyspatteriston muodostivat politiikkaan, yhteiskuntaan ja vaikutusvaltaan liittyvät kysymykset, sillä tutkimuksessa haluttiin erityisesti selvittää lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia sekä -halukkuutta niin koulussa kuin omassa asuinkunnassa. Kysymykset koskettivat lähinnä halua vaikuttaa kunnalliseen päätöksentekoon ja kiinnostusta kotikunnan nuorisovaltuustossa toimimiseen. Yleisellä tasolla kysyttiin kiinnostusta politiikkaan sekä yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. 6.- ja 9.- luokkalaisten kysymyspatteristot erosivat toisistaan niin, että yhdeksäsluokkalaisille kysymyksiä oli useampia ja ne

olivat osin laajempia. Vain 9.-luokkalaisilta tiedusteltiin halukkuutta äänestää vaaleissa tai niitä asioita, joihin he poliitikkoina haluaisivat kotikunnassaan vaikuttaa.

Politiikka ja yhteiskunnalliset kysymykset

Politiikka ei ole erityisen kiinnostavaa 6.- tai 9.-luokkalaisten mielestä (taulukko 5-1). Vain prosentti kuudesluokkalaista tytöistä ja kaksi prosenttia samanikäisistä pojista oli hyvin kiinnostunut politiikasta. Yhdeksäsluokkalaisista tytöistä kaksi, pojista seitsemän prosenttia ilmoitti, että politiikka kiinnostaa hyvin paljon. Noin puolet 6.-luokkalaisista (tytöt 53 % ja pojat 52 %) ja 9.-luokkalaisista (tytöt 51 % ja pojat 46 %) arvioi, ettei politiikka ole erityisen kiinnostavaa. Yli kolmannes kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisista oli sitä mieltä, että politiikka ei ole lainkaan kiinnostavaa. Huomionarvoista on, että pojat olivat kiinnostuneempia politiikasta kuin tytöt kuten myös korkeamman sosiaaliluokan kuudes- ja yhdeksäsluokkalaiset. Politiikka -käsitettä ei selitetty kyselyssä.

Taulukko 5-1. Politiikasta kiinnostuneet prosentuaalisin osuuksin.

	6.-luokka		9.-luokka		6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat	Sosl matala	Sosl korkea	Sosl matala	Sosl korkea
Hyvin kiinnostunut	1	2	2	7	1	2	4	5
Melko kiinnostunut	11	16	14	17	13	14	14	18
Ei erityisen kiinn.	53	52	51	46	52	51	48	50
Ei lainkaan kiinn.	36	31	32	31	34	33	34	26

Nuorisobarometri 2008 (Myllyniemi 2008) 15–19-vuotiaista vastaajista 35 prosenttia ilmoitti olevansa kiinnostunut politiikasta vähintään jonkin verran. Varsinais-Suomessa kiinnostus politiikkaa kohtaan näyttää olevan selvästi laimeampaa kuin Suomessa Nuorisobarometrin 2008 perusteella, mutta toisaalta Nuorisobarometrin vastaajat ovat vanhempia kuin Nuoret luupin alla -kyselyn ei suoraa vertailua tulosten perusteella ole mahdollista tehdä. Sitä, mitä pelkkä kiinnostusasenteen mittaaminen kertoo lasten ja nuorten suhteesta politiikkaan, voidaan pohtia. Vaikka sen muutoksia on tärkeä seurata, on muistettava tarkastella

myös sitä, mitä mieltä lapset tai nuoret ovat politiikasta tai miten kiinnostuksen voisi kanavoida toiminnaksi (Myllyniemi 2008). Monelta puuttuu omakohtainen kokemus politiikkaan osallistumisesta, ja positiivisten kokemusten puuttuminen omaa itseään koskevaan vaikuttamiseen (esim. koulussa) on todettu olevan yksi syy nuorten poliittisen kiinnostuksen hiipumiseen (Ahonen 2006).

Sekä 6.-luokkalaiset että 9.-luokkalaiset olivat kiinnostuneempia yhteiskunnallisista asioista kuin politiikasta (taulukot 5-1 ja 5-2). Kaikkiaan kuitenkin vain kolmasosa yhdeksäsluokkalaisista ilmoitti olevansa kiinnostunut yhteiskunnallisista asioista, viidesosa politiikasta. Samansuuntainen tulos saatiin myös Pohjanmaalla vuonna 2006, kun 9.-luokkalaisilta tiedusteltiin kiinnostusta sekä politiikkaan että yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen (Nordberg & Knuts 2007).

Taulukko 5-2. Yhteiskunnallisista kysymyksistä kiinnostuneet prosentuaalisin osuuksin.

	6.-luokka		9.-luokka		6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat	Sosl matala	Sosl korkea	Sosl matala	Sosl korkea
Hyvin kiinnostunut	3	3	4	6	2	3	5	6
Melko kiinnostunut	21	19	32	27	19	23	24	37
En erityisen kiinn.	61	63	52	52	64	60	55	47
En lainkaan kiinn.	15	15	12	15	15	15	16	9

Tulokset osoittavat, että varsinaissuomalaisten lasten ja nuorten kiinnostus yhteiskunnallisia kysymyksiä kohtaan kohoaa hieman iän myötä. Kuudesluokkalaisista noin 25 kun taas 9.-luokkalaisista jo noin 35 prosenttia oli kiinnostunut yhteiskunnallisista kysymyksistä. Tytöt olivat yhteiskunnallisten kysymysten suhteen aktiivisempia kuin pojat, samoin korkean sosiaaliluokan edustajat. Kun yhdeksäsluokkalaisista tytöistä 36 ja pojista 33 prosenttia oli hyvin tai melko kiinnostunut yhteiskunnallisista kysymyksistä, niin korkeassa sosiaaliluokassa hyvin tai melko paljon kiinnostuneiden tyttöjen ja poikien osuus oli jo 43 prosenttia ja matalassa vain 29 prosenttia (taulukko 5-2).

Kansalaisaktiivisiin osallistuminen

Kiinnostusta osallistua erilaisiin kansalaisaktiivisuutta osoittaviin tempauksiin ja aloitteisiin kysyttiin 6.-luokkalaisilta viisikohtaisella ja 9.-luokkalaisilta 12 -kohtaisella väittämälisellä. Kuudesluokkalaisilta tiedusteltiin osallistumista nimenkeräyslistan allekirjoittamiseen, mielipidettä ilmaisevien merkkien/symbolien pitämiseen, tietyn yrityksen tuotteiden boikotoimiseen, rahan keräämiseen yhdistykselle tai hyvään tarkoitukseen, tai talkootyöhön. Yhdeksäsluokkalaisilta kysyttiin kiinnostusta edellisten lisäksi myös poliittisen puolueen jäsenyyteen, ottaa yhteyttä johonkin poliitikkoon, mielipidekirjoituksen kirjoittamiseen, politiikasta keskusteluun internetissä, lailliseen tai laittomaan mielenosoituksiin osallistumiseen, tai omaisuuden vahingoittamiseen protestiksi.

Yhdeksäsluokkalaisten ja 6.-luokkalaisten innokkuudessa osallistua tiettyihin kansalaisaktiivisuutta ilmentäviin toimintoihin ei löytynyt merkittävää eroa. Yhdeksäsluokkalaisten tytöt olivat osallistuneet kuudesluokkalaisten ja yhdeksäsluokkalaisten poikia halukkaammin nimenkeräyslistojen allekirjoittamiseen (taulukko 5-3). Kuudesluokkalaisten ilmoittivat osallistuneensa hieman yhdeksäsluokkalaisten enemmän talkootyöhön tai hyvää tarkoitukseen menevän rahan keräämiseen. On mahdollista, että kuudesluokkalaisten ovat mieltäneet talkootyön kotona tai tuttavien luona tapahtuvaksi eikä yhteiskunnalliseksi toiminnaksi. Samoin alakoululaiset keräävät usein myyjäisillä tai adresseilla rahaa esimerkiksi luokkaretkeen, jolloin rahan keräämisen tarkoitus voi olla hyvä, mutta ei tarkoita kyselyn tarkoittamaa yhteiskunnallista kannanottoa. Tytöt ovat tämän tutkimuksen perusteella poikia innokkaampia osallistumaan kansalaisaktiivisuutta ilmentäviin toimintoihin.

Taulukko 5-3. Kansalaisaktiivisuutta ilmentäviin toimintoihin osallistuminen, prosentuaaliset osuudet

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Rahan kerääminen hyvään tarkoitukseen	50	36	41	23
Talkootyöhön osallistuminen	35	34	31	25
Nimenkeräyslistan allekirjoittaminen	14	12	25	16
Mielipidettä ilmaisevien merkkien pitäminen	6	6	7	9
Tietyn yrityksen tuotteiden boikotoiminen	7	6	11	7

Yleisessä kielenkäytössä käsitteillä aktiivinen kansalaisuus ja aktivismi on aika ajoin hyvin väritynyt leima (Cantell 2006). Cantellin mukaan silloin kun koulun opetussuunnitelmissa puhutaan aktiivisesta ja osallistuvasta kansalaisuudesta, ne mielletään positiivisesti, mutta aktivismia taas pidetään monissa yhteyksissä negatiivisena asiana. Aktivismi liitetään toimintaan, johon kuuluvat näkyvät mielenilmaukset, mielenosoitukset ja epäkohtien ilmaiseminen. Monet yhdistävät aktivismin yhteiskunnan kannalta kielteiseen, jopa rikolliseen toimintaan. Syinä lienevät muutamat näkyvästi julkisuuteen nousseet tapaukset, joissa aktivismi on saanut muotoja, jotka ovat vieneet tekijänsä oikeussaleihin. Valtaosa näkyvistä ja äänekkäistä mielenosoituksista on kuitenkin laillista toimintaa. (Cantell 2006.) Kyselyn tuloksien perusteella voidaan olettaa, että kuudesluokkalaiset eivät ole ehtineet tutustua kansalaisaktivismiin, uskalla tai halua ottaa osaa sellaiseen tai mieltävät sen jotenkin kielteisenä. Varsinkin 9.-luokkalaiset tytöt haluavat vaikuttaa toiminnan kautta.

Kunta ja vaikutusmahdollisuudet

Kyselyn mukaan 6.- ja 9.-luokkalaisilla on halua vaikuttaa kuntansa asioihin (taulukko 5-4). Kuudesluokkalaisista tytöistä 53 ja pojista 48 prosenttia sekä yhdeksäsluokkalaisista tytöistä 63 ja pojista 57 prosenttia halusi ainakin joskus vaikuttaa kuntansa asioihin. Vaikuttamishalukkuus näyttäisi lisääntyvän iän myötä. Sosiaaliluokka vaikuttaa myös asiaan, sillä korkeamman sosiaaliluokan 9.-luokkalaiset halusivat vaikuttaa kunnan asioihin hieman useammin kuin alemman sosiaaliluokan. Kysymystä halusta vaikuttaa kuntansa asioihin täsmennettiin kyllä tai joskus -vaihtoehdon valinneilta sanallisilla esimerkeillä, missä asioissa he

haluaisivat erityisesti vaikuttaa. Esiin nousi toiveita yleensä nuorten elämään liittyvistä teemoista kuten urheiluun ja nuorisotoimintaan kytkeytyvistä asioista sekä yhteisistä asioista. Esimerkiksi yhdeksäsluokkalaisten sanallisissa maininnoissa toivotaan vaikutusmahdollisuutta oman paikkakunnan harrastusmahdollisuuksien lisäämiseen. Myös kunnallisesta päätöksenteosta tulee toiveita, joissa nousee esiin huoli työpaikkojen riittävydestä tai terveydenhuollosta. Samantyyppiset asiat olivat esillä myös kuudesluokkalaisten toiveissa, esim. kunnan päättäjien toivottiin kuuntelevan enemmän lapsia. Molempien ikäluokkien vastauksissa otettiin kantaa myös kuntaliittymään, joka pääasiassa koki vastustusta.

Taulukko 5-4. Halu vaikuttaa kotikunnan asioihin, prosentuaaliset osuudet.

	6.-luokka		9.-luokka		6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat	Sosl matala	Sosl korkea	Sosl matala	Sosl korkea
Haluan	11	12	13	14	12	10	12	15
Haluan joskus	42	34	50	43	37	41	45	50
En halua	47	54	37	43	51	49	42	36

Kunnan päättäjät eivät ilmeisesti keskustele 6.- ja 9.-luokkalaisten kanssa kunnan asioista. Kysymykseen ”Kuinka suuret mahdollisuudet sinulla on mielestäsi esittää mielipiteitäsi kunnan päättäjille” vastasi ”melko pienet” noin 35 prosenttia kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisista ja ”hyvin pienet” noin 25 prosenttia kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisista (taulukko 5-5). Odotetusti moni vastaajista (27–39 %) ei tiennyt tai osannut sanoa mahdollisuuksistaan esittää mielipiteitään kunnan päättäjille.

Taulukko 5-5. Vastaukset mahdollisuuksista esittää mielipiteitä kunnan päättäjille prosentuaalisin osuuksin.

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Hyvin suuret	1	2	2	3
Suuret	5	6	6	7
Melko pienet	33	34	33	37
Hyvin pienet / ei	22	23	28	26
En tiedä	39	35	31	27

Kun kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisilta tiedusteltiin kiinnostusta osallistua

kotikunnan nuorisovaltuuston³ toimintaan, nousi vastauksista selvimmän esiin epäätietoisien joukko (taulukko 5-6). Selkeää eroa oli tyttöjen ja poikien välillä tyttöjen osoittaessa selvästi enemmän kiinnostusta nuorisovaltuustossa toimimiseen. 6.-luokkalaisista tytöistä 20 prosenttia ja pojista vain 14 prosenttia ilmoitti olevansa kiinnostunut kotikunnan nuorisovaltuustossa toimimiseen, 9.-luokkalaisista tytöistä 23 ja pojista 16 prosenttia. Yhdeksäsluokkalaisten osalta samansuuntainen tulos saatiin myös Pohjanmaalla vuonna 2006 järjestetyssä kyselyssä (Nordberg & Knuts 2007, 10).

Taulukko 5-6. Kiinnostus osallistua kotikunnan nuorisovaltuuston toimintaan, prosentuaaliset osuudet.

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Kyllä	20	14	23	16
En	15	28	25	41
En tiedä	64	57	50	41
Olen mukana toiminnassa	0	1	2	2

Sekä 6.- ja 9.-luokkalaisilta kysyttiin tahoja, joihin he ottaisivat yhteyttä silloin kun haluavat vaikuttaa kunnan asioihin (taulukko 5-7). Selkeimmin esiin nousivat suorat henkilökontaktit. Parhaimpina vaikutustahoina pidettiin perhettä, eli vanhempia, sisarruksia tai perhetuttuja, joiden kunnallisiin vaikutusmahdollisuuksiin luotti kuudesluokkalaisista tytöistä 65 ja pojista 56 prosenttia. Yhdeksäsluokkalaisista tytöistä heidän puoleensa kääntyisi enää 45 prosenttia tytöistä ja pojista 35 prosenttia. Seuraavaksi luotettavimpina tahoina kunnallisiin asioihin vaikuttamisessa pidettiin kavereita ja kolmanneksi parhaina opettajia sekä nuorisohjaajia. Tytöt luottivat kavereihin, opettajiin ja nuorisohjaajiin poikia enemmän. Neljänneksi mieluiten vastaajat etsiytyisivät internettiin kunnan kotisivuille halutessaan vaikuttaa kunnan asioihin. Kunnan kotisivuihin luotti noin viidennes vastaajista.

Kuudes- ja 9.-luokkalaiset eivät pitäneet vakiintuneen demokratian edustajia, eli nuorisovaltuustoa, poliitikkoja ja yhdistyksiä, erityisen hyvinä vaikuttamistahoina. Alle kymmenes 6.-luokkalaisista ja vähän yli kymmenes 9.-luokkalaisista ottaisi

³ Nuorisovaltuustot ovat nuorten vaikuttajaryhmiä, joihin valitaan 13–18 –vuotiaita nuoria.

heihin yhteyttä kunnan asioihin vaikuttamiseksi. Poikien ja tyttöjen välillä on kuitenkin selkeä ero. Vaikka poliitikot eivät olleet suosittuja vaikuttamistahoja, pojat ottaisivat heihin herkemmin yhteyttä kuin tytöt. 9.-luokkalaiset kääntyisivät 6.-luokkalaisia huomattavasti mieluummin niin nuorisovaltuuston kuin tiedotusvälineiden tai kunnan palveluksessa työskentelevien puoleen. Yhdeksäsluokkalaisille nuorisovaltuustot vaikuttavat olevan tuttuja, kun taas kuudesluokkalaiset ovat tuskin niistä kuulleet.

Taulukko 5-4. Tahot, joiden puoleen käännytään, kun halutaan vaikuttaa kunnan asioihin. (%)

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Vanhemmat, sisarukset tai perhetutut	65	56	45	35
Opettajat tai nuoriso-ohjaajat	23	20	30	22
Kaverit	44	29	33	27
Poliitikot	5	10	6	14
Internet (kunnan kotisivut)	20	22	22	25
Kunnan palveluksessa työskentelevä henkilö	14	15	18	22
Yhdistys tai organisaatio	4	3	8	11
Tiedotusvälineet (sanomalehti, TV, radio)	5	9	12	13
Nuorisovaltuusto tai -neuvosto	6	6	17	13
En halua vaikuttaa	11	12	10	11

Lapset ja nuoret haluavat erityisesti vaikuttaa kouluun ja vapaa-aikaan liittyviin asioihin: Alle on poimittu esimerkkejä avoimista vastauksista kunnalliseen kehittämiseen ja vaikuttamiseen liittyvissä asioissa.

”Kaikilla on hyvä olla koulussa. Ketään ei hyljitä ulkonäön perusteella.”

”Kouluruokaa paremmaksi ja viihtyisyyttä pihoihin.”

”Jag skulle vilja och är också med och påverkar hur vi ungdomar har det i samhället via ungdomsparlamentet.”

”Sellaisissa asioissa, jotka koskevat myös nuoria. Esim. rakennetaanko leffateatteri vai uimahalli.”

”Esim. nuorten oloihin. Monilla nuorilla ei ole mitään paikkaa mihin mennä vapaa-ajalla.”

Yksinkertaisimmillaan osallistuminen tarkoittaa sitä, että koulu yhteisössä on

aikuisia, joilla on aikaa kuunnella lasten mielipiteitä. Lapsiasianvaltuutetun mukaan osallistumisella ei tarkoiteta vain perinteistä edustuksellista osallistumista. Osallistumista koulu yhteisössä on myös tukioppilastoiminta, vertaissovittelu, koululehden tekeminen tai harrastuskerhojen järjestäminen. Koulujen oppilaskunnat ja vastaavat uudet rakenteet vahvistavat lasten ja nuorten osallistumisen mahdollisuuksia, koska ne tekevät lapset ja nuoret ryhmänä näkyväksi koulun ja kunnan päätöksenteossa. Suomen perusopetuslaissa (2007) mainitaan oppilaskunnat tai vastaavat kanavina, joiden kautta oppilailla on mahdollisuus ilmaista mielipiteensä heitä yhteisesti koskevista asioista. Monet kuntakohtaiset lasten parlamentit sekä nuorisovaltuustot rakentuvat jo nyt oppilaskuntien perustalle ja näin lasten ja nuorten katsotaan voivan välittää omia toiveitaan koulusta ja lähiympäristöstä kunnan päättäjäille (Aula 2009.)

6. TIEDONKULKU

- Internet on varsinaissuomalaisten lasten ja nuorten ehdottomasti tärkein ja helpoimmaksi mainittu tiedonlähde.
- Perhe on internetin jälkeen seuraavaksi tärkein tiedonlähde.
- Tytöt etsivät tietoa mieluusti sosiaalisista verkostoista, pojat taas internetistä.

Nuoret luupin alla – kyselyssä tiedusteltiin kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisten mielipiteitä siitä, saavatko he tarpeeksi tietoa heitä kiinnostavista asioista, onko se vaikeaa vai helppoa, ja miten he tiedon hankkivat. Kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisten kysymykset olivat samanlaiset.

2000 – luvulla ei liene yllätys, että sekä kuudes- että yhdeksäsluokkalaiset saivat helpoiten tietoa internetistä, eri kotisivuilta ja portaaleista. Taulukosta 6-1 käy ilmi, että 9.-luokkalaisista pojista 51 ja tytöistä 44 prosenttia koki eri kotisivut ja portaalit helpoimmaksi tiedonsaannin kannalta. Kuudesluokkalaisista pojista 42 ja tytöistä ainoastaan 31 prosenttia oli tätä mieltä. Pojat pitivät internetiä helpompana tiedonsaantiväylänä kuin tytöt. Seuraavaksi helpoimmin tietoa saatiin perheeltä ja tiedotusvälineistä.

Tytöt luottivat perheeseen enemmän kuin pojat, jopa niin, että kuudesluokkalaisilla tytöillä ei ollut tiedonsaannin helppoudessa internetin ja perheen välillä suurta eroa. Yhdeksännellä luokalla erot vain kasvavat, sillä tiedonsaannissa 9.-luokkalaisista tytöistä perheeseen luotti vajaa viidennes, mutta pojista vain yhdeksän prosenttia. 21 prosenttia 9.-luokkalaisista pojista oli sitä mieltä, että tiedotusvälineiden (sanomalehden, TV:n ja radion) kautta saa helpoimmin tietoa: samanikäisistä tytöistä näin koki 16 prosenttia. Koulua ei nähty erityisen helppona tiedonsaannin kannalta, koska vain kymmenesosa kuudesluokkalaisista ja seitsemän prosenttia yhdeksäsluokkalaisista piti koulua hyvänä tapana saada tietoa. 6.- ja 9.-luokkalaisten ei nähty kokeneet yleisillä paikoilla

olevia ilmoituksia tai jaettavia esitteitä hyväksi tiedonsaannin kannalta.

Taulukko 6-1. Tiedonsaannin kannalta helpoimmiksi mielletyt tahot, prosentuaaliset osuudet.

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Eri kotisivut ja portaalit	31	42	44	51
Perhe	32	22	18	9
Tiedotusvälineet	14	14	16	21
Kaverit	12	8	12	10
Koulu	9	11	7	7
Ilmoitukset yleisillä paikoilla	1	1	2	1
Jaettavat esitteet ja ohjelmalehtiset	1	2	1	1

Kyselyssä selvitettiin tiedonsaannin helppoutta / vaikeutta kysymyksellä: ”Onko mielestäsi helppoa vai vaikeaa saada tarvitsemaasi tietoa?”.

Taulukko 6-2. Tiedonsaannin helppous ja vaikeus, prosentuaaliset osuudet

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Hyvin helppoa	11	21	7	17
Melko helppoa	55	56	49	47
Ei helppoa eikä vaikeaa	30	19	37	28
Melko vaikeaa	3	3	6	5
Hyvin vaikeaa	1	1	1	3

Kuudesluokkalaisista ja yhdeksäsluokkalaisista valtaosa koki tiedonsaannin melko helpoksi, osa jopa hyvin helpoksi (taulukko 6-2). Jopa viidennes (21 %) 6.-luokkalaisista pojista piti tiedonsaantia hyvin helppona, tytöistä vain 11 prosenttia. Yhdeksäsluokkalaisten osalta prosenttiosuudet olivat 17 (pojat) ja seitsemän prosenttia (tytöt).

7. TURVALLISUUS

- Turvallisuuden tunne jää varsinaissuomalaisten nuorten kokemuksissa sekä vapaa-aikana että koulussa melko alhaiseksi.
- Melkein joka seitsemäs vastaaja oli kokenut kiusaamista tai hyljeksimistä viime puolen vuoden aikana.
- Joka kymmenes poika oli kokenut väkivaltaa koulussa viimeisen puolen vuoden aikana.
- Lapset ja nuoret kuitenkin puhuvat ongelmistaan joko vanhemmille, kavereille tai sisaruksille.

Turvallisuus on merkittävä tekijä lasten ja nuorten terveyttä ja hyvinvointia ajatellen. On tärkeää, että he tuntevat olevansa turvassa siellä, missä he viettävät suuren osan ajastaan eli esimerkiksi koti- ja lähiympäristössään ja koulussa. Tässä osassa kysyttiin sekä kuudesluokkalaisilta että yhdeksäsluokkalaisilta viisi kysymystä turvallisuudesta.

Ensimmäinen kysymys koski turvallisuuden tunnetta (taulukko 7-1), sitä tunsivatko lapset ja nuoret *aina* olevansa turvassa yleisillä paikoilla (esim. matkalla kouluun/koulusta, kaupungilla, keskustassa, harrastuksissa tai omalla asuinalueella), koulussa (sekä luokassa että välitunneilla) ja kotona.

Taulukko 7-1. Turvallisuuden tunne prosentuaalisin osuuksin.

	6.-luokka		9.-luokka		6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat	Suomi	Ruotsi	Suomi	Ruotsi
Yleisillä paikoilla	28	46	38	51	37	36	43	55
Koulussa	67	72	68	64	71	61	65	70
Kotona	86	93	87	86	90	87	86	90

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan turvallisuuden tunne on alhainen yleisillä paikoilla etenkin kuudesluokkalaisten tyttöjen parissa (28 %). Myös

yhdeksäsluokkalaisten poikien turvallisuuden tunne koulussa on alhainen (64 %) etenkin verrattuna kuudesluokkalaisiin poikiin (72 %). Luvuissa ei ole merkittävää eroa, kun verrataan kaupunkilaisnuoria ja maaseutunuoria. Eroja löytyi kuitenkin, kun katsotaan suomenkielisiä ja ruotsinkielisiä nuoria ja heidän tuntemaansa turvallisuutta. Kuudesluokkalaisilla ruotsinkielisillä oli hieman alhaisempi turvallisuudentunne koulussa ja kotona mutta sen sijaan yhdeksäsluokkalaisilla ruotsinkielisillä oli huomattavasti korkeampi turvallisuuden tunne sekä yleisillä paikoilla, koulussa että kotona suomenkielisiin verrattuna.

Seuraavaksi kysyttiin, ovatko kuudes- ja yhdeksäsluokkalaiset kokeneet väkivaltaa (onko heitä lyöty tai kohdeltu muulla tavoin väkivaltaisesti) viimeisen puolen vuoden aikana. Vastaajilla oli mahdollisuus valita useita vaihtoehtoja.

Taulukko 7-2. Väkivallan kokemukset viime puolen vuoden aikana. (%)

	6. luokka		9. luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Ei ole kokenut väkivaltaa	89	83	89	80
Yleisillä paikoilla	2	4	3	8
Koulussa	3	10	2	11
Kotona tai sukulaisten luona	5	3	3	5
Kavereiden luona	0	1	1	5
Mualla	1	4	3	7

Kysymykseen ”Oletko kokenut väkivaltaa viimeisen puolen vuoden aikana?” vastasi 89 prosenttia sekä kuudes- että yhdeksäsluokkalaisista tytöistä ”ei”. Sen sijaan joka kymmenes poika (10 % ja 11 %) oli kokenut väkivaltaa koulussa (luokassa tai välitunneilla). Luvuissa ei ole merkittävää eroa, kun verrataan kaupunkilais- ja maaseutunuoria tai suomen- ja ruotsinkielisiä.

Alla olevasta taulukosta nähdään, kuinka suuri osa varsinaissuomalaisista kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisista on kokenut kiusaamista tai hyljeksimistä viime puolen vuoden aikana. Vastaajilla oli mahdollisuus valita useita vaihtoehtoja (taulukko 7–3).

Taulukko 7-3. Kiusaamisen tai hyljeksimisen kokemukset viimeisen puolen vuoden aikana prosentuaalisin osuuksin.

	6. luokka		9. luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Ei ole kokenut kiusaamista tai hyljeksimistä	75	79	79	77
Yleisillä paikoilla	5	3	5	7
Koulussa	19	14	14	16
Kotona tai sukulaisten luona	3	2	3	4
Kavereiden luona	5	2	3	4
Muually	4	4	4	4

Nuoret kokivat koulussa eniten kiusaamista tai hyljeksimistä. 19 ja 14 prosenttia tytöistä sekä 14 että 16 prosenttia pojista oli kokenut koulussa kiusaamista tai hyljeksimistä viimeisen puolen vuoden aikana. Reilu kolme neljäsosaa nuorista vastasi, että heitä ei ole kiusattu tai hyljeksitty viime puolen vuoden aikana. Suomen- ja ruotsinkielisien välillä on koulussa tapahtuvan kiusaamisen ja hyljeksimisen kokemuksissa eroa. Viimeisen puolen vuoden aikana 77 prosenttia (6.lk.) ja 78 prosenttia (9.lk.) suomenkielisistä ei ollut joutunut kiusaamisen/hyljeksinnän kohteeksi, ruotsinkielisistä vastaavasti 81 (6.lk.) ja 85 prosenttia (9.lk.). Toisin sanoen, ruotsinkieliset olivat kokeneet vähemmän kiusaamista suomenkielisiin verrattuna.

Seuraavaksi, taulukossa 7-4, on kuvattuna vastaukset kysymykseen, kenen puoleen lapset ja nuoret kääntyvät huolineen, jos heitä pelottaa ja he haluavat jutella jonkun kanssa. Vastaajilla oli mahdollisuus valita useita vaihtoehtoja.

Taulukko 7-4. Kenen puolelle lapset ja nuoret kääntyvät huolineen? (%)

	6. luokka		9. luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Vanhemmat	81	80	67	56
Sisarus	26	14	30	17
Sukulaiset	12	9	10	7
Kuraattori, muu aikuinen koulussa	8	6	6	8
Kaverit, tyttö-/poikakaveri	66	31	79	48
Nuoriso-ohjaaja	1	1	3	4
Nettifoorum, joku muu	8	6	10	10
Ei puhu kenellekään	0	1	0	0

Kuudesluokkalaiset pitävät vanhempia tärkeimpinä juttukavereina (81 % ja

80 %). Yhdeksäsluokkalaiset pojat puhuvat vanhempiansa (56 %) ja kavereidensa kanssa (48 %). Yhdeksäsluokkalaiset tytöt sen sijaan juttelevat huolistaan eniten ystäviensä (79 %) ja vasta sitten vanhempiansa kanssa (67 %). Nuoret kääntyvät myös sisarusten ja muiden sukulaisten puoleen, mutta harvoin esimerkiksi kuraattorin, kouluterveydenhoitajan tai opettajan puoleen (6-8 %). Tulokset näyttävät, että harva varsinaissuomalainen lapsi ja nuori pitää huolensa omana tietonaan, vaan mieluummin puhuu niistä.

Osion viimeinen kysymys liittyy lasten ja vanhempien yhteiseen aikaan ja puuhiin. Kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisilta kysyttiin, mitä asioita he tekevät vanhempiansa kanssa päivittäin (taulukko 7-5). Vastajilla oli mahdollisuus valita useita vaihtoehtoja.

Taulukko 7-5. Päivittäiset tekemiset vanhempien kanssa prosentuaalisin osuuksin.

	6. luokka		9. luokka		6. luokka		9. luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat	Suomi	Ruotsi	Suomi	Ruotsi
Syö aamiaisen	34	54	18	32	42	58	25	30
Syö päivällisen	58	71	40	52	64	76	45	58
Tekee läksyjä	20	32	11	16	26	29	13	14
Kotitöitä	28	32	19	18	30	31	19	14
Katsoo televisiota	51	57	38	41	54	55	39	48
Viettää aikaa yhdessä	46	51	29	29	46	73	27	51
Puhuu tärkeistä asioista	24	24	16	16	23	40	15	25

Yhdeksäsluokkalaisista alle viidesosa tytöistä ja kolmasosa pojista syö aamiaisen päivittäin yhdessä vanhempiansa kanssa. 40 prosenttia tytöistä ja 52 pojista syö päivällisen päivittäin yhdessä vanhempiansa kanssa. Suomenkielisten lasten ja nuoren vertaaminen ruotsinkielisiin osoittaa selkeitä eroja tuloksissa esimerkiksi perheen yhteisessä ruokailussa ja siinä, kuinka usein puhutaan tärkeistä asioista.

WHO-koululaiskyselyssä Suomi sai viimeksi kyseenalaisen peränpitäjän paikan, kun 15-vuotiailta kysyttiin, miten säännöllisesti he ruokailevat yhdessä perheen kanssa. Suomessa vain 60 prosenttia ilmoitti ruokailevansa useampia kertoja viikossa yhdessä, kun kaikissa muissa OECD maissa osuus oli korkeampi,

Italiassa 90 prosenttia. Yhteinen ruokailu on perheen sisäisen vuorovaikutuksen ja keskustelun paikka. Tutkimukset osoittavat yhteisen ruokailemisen perheessä olevan yhteydessä parempaan koulumenestykseen sekä vähäisempään alkoholinkäyttöön ja tupakointiin. (Aula 2008) Yhteinen perheruokailu tukee myös terveellisiä ruokavalintoja vähentämällä makeisten ja pikaruokan syöntiä (Haapalahti ym. 2003).

8. TERVEYS

- Suurin osa Varsinais-Suomen alueen lapsista ja nuorista on tyytyväisiä omaan terveydentilaansa.
- Lasten ja nuorten terveystietoisuuteen vaikuttavat sukupuolen ja iän lisäksi jonkin verran myös asuinalue ja vanhempien sosiaalinen asema.
- Korkeampaan sosiaaliluokkaan kuuluvat lapset ja nuoret syövät useammin aamupalan ja lounaan sekä liikkuvat hikoillen useammin kuin matalan sosiaaliluokan lapset ja nuoret.
- Erilaisten terveydellisten vaivojen kokeminen sekä tyytymättömyys omaan ulkonäköönsä oli selvästi yleisempää tytöillä kuin pojilla. Ulkonäkökeskeinen kulttuuri luo paineita erityisesti tytöille ja naisille.

Nuoret luupin alla -raportin yhdeksännessä osiossa ”Terveys” luodaan katsaus varsinaissuomalaisen 6.- ja 9.-luokkalaisten kokemaan hyvinvointiin ja terveyteen. Lasten ja nuorten terveysasiat puhuttavat tällä hetkellä voimakkaasti suomalaista yhteiskuntaa. Esimerkiksi ylipaino ja paino-ongelmat ovat lisääntyneet merkittävästi viimeisten kahden vuosikymmenen aikana (Lagström 2005). Suomalaislasten ja nuorten painonnousu ja fyysinen kunnan heikkeneminen uhkaa myös tulevien työikäistemme kansanterveyttä ja työkykyä tulevaisuudessa (Tammelin & Karvinen 2008.)

Terveysosiossa selvitettiin mm. vastaajien koettua terveydentilaa, tyytyväisyyttä itseensä sekä päihteiden käyttöä. Suurin osa sekä tytöistä että pojista molemmissa ikäluokissa kokee terveytensä vähintään melko hyväksi (taulukko 8-1). Huomio kiinnittyy siihen, että kun kuudesluokkalaisista tytöistä reilu puolet (55 %) kokee terveytensä oikein hyväksi, niin yhdeksäsluokkalaisten osalta luku laskee lähes 20 prosenttiyksikköä 37:ään prosenttiin. Toisaalta yksikään tytöistä ei kokenut terveyttään oikein huonoksi, pojistakin vain yksi prosentti valitsi tämän vaihtoehdon.

Molemmissa ikäluokissa maaseutualueilla asuvat kokivat kaupungissa asuvia useammin terveydentilansa paremmaksi. Tämä tulee esiin erityisesti vaihtoehdon ”oikein hyvä” -valinneiden osalta: maaseudun lapsista (6. lk.) 62 prosenttia koki terveytensä oikein hyväksi, kaupungissa asuvista vain 52 prosenttia. Tilanne on sama myös 9.-luokkalaisten välillä, tosin erot on kaventuneet ja terveydentilansa oikein hyväksi kokevien teini-ikäisten määrä laski huomattavasti, alle puoleen vastaajista.

Taulukko 8-1. Koetut terveydentilat prosentuaalisin osuuksin.

	6.-luokka		9.-luokka		6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat	Kpi	Maa	Kpi	Maa
Oikein hyvä	55	60	37	52	54	62	44	46
Melko hyvä	37	34	48	38	38	32	43	42
Ei hyvä / ei huono	6	4	11	8	6	5	10	9
Melko huono	2	1	3	2	1	1	3	2
Oikein huono	0	1	0	1	1	0	0	1

Vastaajilta kysyttiin myös, kuinka usein heillä on ollut viimeisen puolen vuoden aikana erilaisia terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä vaivoja. Kysymysosio muodostui yhdeksästä eri fyysistä tai psyykkistä vaivaa kuvaavasta vaihtoehdosta, joilla haluttiin mitata mm. lasten ja nuorten kokemaa päänsärkyä, vatsakipua, nukahtamisvaikeuksia, huonosti nukuttuja öitä ja päiväväsymystä sekä keskittymisvaikeuksia. Vastauksia tarkasteltiin yhdistämällä muuttujat fyysisten (päänsärky, vatsakipu), nukkumiseen liittyvien (nukahtamisvaikeus, huonosti nukuttu yö) sekä psyykkisten (ahdistuneisuus, ärtyneisyys/kiukunpurkaus, jännittyneisyys/hermostuneisuus) ongelmien kuvaajiksi. Lisäksi raportoidaan päiväväsymyksen kokemukset ja keskittymisvaikeudet sukupuolen ja asuinpaikan mukaan (taulukko 8–2).

Taulukko 8-2. Viikoittaiset terveydelliset vaivat prosentuaalisin osuuksin.

	6.-luokka		9.-luokka		6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat	Kpi	Maa	Kpi	Maa
Fyysinen kipu	28	14	29	18	22	20	25	22
Nukkuminen	26	22	33	26	23	24	32	27
Psyykkiset vaivat	35	24	40	25	30	29	36	29
Päiväväsymys	30	24	56	40	27	28	51	45
Keskittymisvaikeus	18	11	24	20	13	16	23	20

Terveydellisten vaivojen kokeminen on kaikissa luokissa suurempaa tytöillä kuin pojilla. Huolestuttavaa on, että vaivat myös lisääntyvät iän myötä niin tytöillä kuin pojilla. Erityisen suuret olivat sukupuolten väliset erot fyysisten ja stressioireiden sekä päiväväsymyksen tuntemuksissa: yli puolet 9.-luokkalaisista tytöistä (56 %) tunsi viikoittain päiväväsymystä, kun samanikäisten poikien osuus oli 40 prosenttia. Stressioireiden, ts. ahdistuneisuuden, ärtyneisyyden ja jännittyneisyyden tuntemuksia oli lähes puolella, 40 prosentilla 9.-luokkalaisista tytöistä, ero 6.-luokkalaisiin tyttöihin oli 15 prosenttiyksikköä! Päänsärkyä ja vatsakipuja koki 6.-luokkalaisista tytöistä 28 prosenttia, pojista puolet vähemmän, 14 prosenttia.

Eroja löytyi myös kaupunki-maaseutu -akselilta, tosin ne eivät olleet yhtä selvät kuin sukupuolten väliset. Tulokset osoittavat, että maaseudun lapset ja nuoret kokivat hieman useammin voivansa kaupunkilaiskumppaneitaan paremmin. Näin oli seitsemässä kymmenestä luokasta, esim. fyysisen ja psyykkisen kivun kokeminen oli maaseudulla vähäisempää molemmissa ikäluokissa. Suurimmat erot olivat yhdeksäsluokkalaisten välillä psyykkisten ongelmien kokemisessa: kaupunkilaisnuorista 36 prosenttia ilmoitti potevansa viikoittain näitä vaivoja, maaseudun nuorista 29 prosenttia.

Taulukossa 8-3 kuvataan lasten ja nuorten terveystottumuksia syömiseen ja liikkumiseen liittyen. Tytöt jättävät poikia useammin sekä aamupalan että lounaan väliin: kuudesluokkalaisista tytöistä viidennes (19 %) ja yhdeksäsluokkalaisista jopa kolmannes (34 %) ei syö aamiaista. Lounaan syömisessä erot sukupuolten ja ikäluokkien välillä eivät olleet näin suuret, mutta huolestuttavaa on, että syömättömyys lisääntyi sekä tytöillä että pojilla teini-iässä. Yhdeksäsluokkalaisista pojista 29 prosenttia jätti aamiaisen väliin.

Taulukko 8-3. Prosentuaaliset osuudet seuraavista useita kertoja viikossa tapahtuvista asioista.

	6.-luokka		9.-luokka		6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat	Sos mat	Sos kork	Sos mat	Sos kork
Ei syö aamiaista	19	14	34	29	18	13	34	29
Ei syö lounasta	10	6	12	9	8	6	12	10
Treenaa hengästyen/hikoillen	62	69	61	65	63	71	61	69

Liikunnan määrää kysyttiin kysymyksellä ”Treenaan niin, että hengästyin tai hikoilen” ja luvut osoittavat, että pojat liikkuvat tyttöjä useammin korkean fyysisen kuormituksen tasolla. Tässäkin kehitys johtaa iän myötä huonompaa suuntaan, sillä kun 6.-luokkalaisista pojista 69 prosenttia treenaa useita kertoja viikossa, vastaava luku 9.-luokkalaisilla on 65. Tyttöillä ero on vain yksi prosenttiyksikkö (6.-lk. 62 %, 9.-lk. 61 %). Stakesin kouluterveyskyselyn selvityksen mukaan kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisten kokemukset liikunnan määrästä vuonna 2006/2007 osoittavat hieman erilaisen tuloksen, sillä 54 prosenttia koki liikkuvansa viikoittain liian vähän. Tosin se, mikä on vastaajan mielestä liian vähän, ei kyselystä selviä (Luopa, Pietikäinen & Jokela 2008). Saman tutkimuksen mukaan 8.- ja 9.-luokkien oppilaista alle 10 prosenttia liikkui harvemmin kuin kerran viikossa (Luopa, Pietikäinen & Jokela 2008).

Sosiaaliluokalla näyttäisi olevan yhteys lasten ja nuorten terveystyöskäytymiseen, siten että korkeampaan sosiaaliluokkaan kuuluvat lapset ja nuoret sekä syövät paremmin että liikkuvat enemmän. Esimerkiksi lounaan jätti väliin matalan sosiaaliluokan 9.-luokkalaisista 12 ja korkean sosiaaliluokan 9.-luokkalaista 10 prosenttia. Liikunnan suhteen erot olivat selvemmät: matalan sosiaaliluokan 9.-luokkalaisista 61 ja korkean sosiaaliluokan 9.-luokkalaista 69 prosenttia treenasi hengästyen useita kertoja viikossa.

Seuraavaksi lapsilta ja nuorilta kysyttiin tyytyväisyyttä itseensä painon, pituuden, ulkonäön ja kunnan suhteen. Taulukossa 8-4 on raportoitu ei-tyytymättömien osuudet. Kuten aiemmassa osiossa, myös tässä huomataan tyttöjen huonompi tilanne poikiin nähden ja myös sosiaaliluokalla on tyytymättömyyteen yhteys. Tytöt olivat kaikissa osa-alueissa itseensä tyytymättömämpiä verrattuna poikiin. Tyytymättömyys lisääntyi iän myötä.

Taulukko 8-4. Tyytymättömyys itseensä prosentuaalisin osuuksin

	6.-luokka		9.-luokka		6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat	Sosl matala	Sos korkea	Sos matala	Sosl korkea
Pituus	13	9	16	13	13	9	15	12
Paino	29	12	44	18	21	21	33	29
Ulkonäkö	26	13	34	17	22	18	28	22
Kunto	23	14	44	22	18	17	35	30

Matala sosiaaliluokka vaikuttaa kielteisesti tyytyväisyyteen; erityisesti tämä korostui 9.-luokkalaisten tyytyväisyydessä ulkonäköönsä ja kuntoonsa. Matalan ja korkean sosiaaliluokan erot kasvoivat viiden – kuuden prosenttiyksikön tasolle, siten että korkeamman sosiaaliluokan omaavat nuoret olivat tyytyväisempiä fyysisiin ominaisuuksiinsa kuin matalan.

Terveysosiossa selvitettiin päihteiden käyttöä, jonka tulokset on kuvattu alla taulukossa 8–5. Vastaaja on luokiteltu päihteiden käyttäjiksi silloin, kun hän valitsi jonkin vaihtoehdoista: ”melkein joka päivä, useita kertoja viikossa tai joitakin kertoja kuukaudessa”, ts. käytti vähintään kuukausittain jotain päihdettä. Päihteet on jaettu neljään kategoriaan: tupakka/nuuska, alkoholi, huumeet ja lääkkeet. Päihteiden käyttö on kuudesluokkalaisilla vielä vähäistä, mutta pojat käyttävät päihteitä hieman tyttöjä enemmän, myös huumeiden osalta (1 %). Kaikkien päihteiden käyttö lisääntyy huolestuttavasti siirryttäessä vanhempaan ikäluokkaan, ja suurinta se on alkoholin osalta, jota tytöistä 38 prosenttia ja pojista jo lähemmäs puolet (43 %) ilmoitti käyttävänsä. Tupakkatuotteiden käyttäminen on toiseksi yleisintä, kolmanneksi lääkkeiden. Viisi prosenttia 9.-luokkalaisista tytöistä, pojista seitsemän prosenttia käytti huumeita. Sosiaaliluokalla ja kielellä lievä oli yhteys päihteiden käyttöön, siten että matalamman sosiaaliluokan vastaajat käyttivät molemmissa ikäryhmissä päihteitä enemmän. Ruotsinkieliset puolestaan käyttivät useammin tupakkaa tai nuuskaa sekä alkoholia. Erot ryhmien välillä eivät olleet kuitenkaan suuret.

Taulukko 8-5. Päihteiden käyttö vähintään kerran kuussa. (%)

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Tupakka/nuuska	1	3	24	30
Alkoholi	2	4	38	43
Huumeet	0	1	5	7
Lääkkeet	3	2	8	8

Lisäkysymyksellä tarkasteltiin myös sitä, kuinka usein lapset ja nuoret juovat alkoholia humaltumistarkoituksessa. Kuudesluokkalaisista selkeästi enemmistö ei ole juonut koskaan alkoholia, yhdeksäsluokkalaisista osuus laski alle puoleen. Niistä 9.-luokkalaisista, jotka ilmoittivat juovansa alkoholia humaltuakseen, joka viikko juovien tyttöjen osuus oli neljä prosenttia ja poikien kuusi prosenttia, muutaman kerran vuodessa ja kuukaudessa juovien osuudet jakautuivat kahden–kolmenkymmenen prosentin väliin.

Taulukko 8-6. Humalahakuisuus prosentuaalisin osuuksin.

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Ei juo koskaan	96	93	47	44
Muutaman kerran vuodessa	3	7	29	27
Muutaman kerran kuukaudessa	1	0	20	23
Joka viikko	0	0	4	6

Lopuksi tarkastellaan sitä, kuinka monen lapsen ja nuoren vanhemmat antavat lastensa juoda alkoholia. Kyseessä on siis vastaajien oma, subjektiivinen arvio, joka vanhemmalta kysyttäessä voisi saada toisenlaisen vastauksen.

Taulukko 8-7. Antavatko vanhemmat juoda alkoholia?

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Kyllä	3	4	18	17
Ei	85	79	53	49
Ei tiedä	12	17	29	34

6.-luokkalaisten vastauksen mukaan vain harva saa luvalla juoda alkoholia, ja osa heistä ei tiennyt, miten asian laita on. ”Ei tiedä” - vastauksen oli 6.-luokkalaisista tytöistä valinnut 12 ja pojista 17 prosenttia, joten asiaa ei liene

käsitelty näiden vastaajien kotona. 9.-luokkalaisten tyttöjen ja poikien kyllä - vastaukset jakautuivat tasaisesti, vajaa viidennes sai juoda alkoholia vanhemman luvalla. Erikoista ei tiedä - vastauksissa oli, että tietämättömyys vanhempien kantaan alkoholinjuomiseen lisääntyi 9.-luokalle siirryttäessä, noin kolmannes tytöistä ja pojista ei tiennyt, miten heidän vanhempansa asiaan suhtautuisivat.

9. TYÖ

- Nuorilla, etenkin tytöillä, oli hyvin kesätöitä. He hankkivat myös itse aktiivisesti töitä.
- Noin neljäsosa yhdeksäsluokkalaisista kesätyötä saaneista oli hankkinut sen ottamalla itse yhteyttä työpaikkaan. Vain pieni osa oli saanut kesätyönsä kaupungin tai kunnan kautta.
- Niukalti alle puolet yhdeksäsluokkalaisista oli sitä mieltä, että kunnassa tai kaupungissa löytyi kiinnostavia työpaikkoja.
- Nuoret olivat suhteellisen halukkaita perustamaan tulevaisuudessa oman yrityksen.

Tässä jaksossa käsitellään kysymyksiä, jotka liittyvät kesätyöhön, yksityisyrittäjyyteen ja siihen, miten varsinaissuomalaiset lapset ja nuoret haluavat elättää itsensä tulevaisuudessa. Yhdeksäsluokkalaiset vastasivat kuuteen kysymykseen ja kuudesluokkalaiset neljään. Kaksi ensimmäistä kysymystä liittyvät kesätyöhön.

Taulukko 9-1. Kesätyö prosentuaalisin osuuksin.

	6. luokka		9. luokka		6. luokka		9. luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat	Kpi	Maa	Kpi	Maa
Kyllä	19	26	46	49	19	28	41	54
Haki, mutta ei saanut	5	4	14	10	5	2	13	10
Ei hakenut	76	70	41	41	75	69	46	36

Neljänneksellä kuudesluokkalaisista pojista ja melkein puolella (49 %) yhdeksäsluokkalaisilla oli kesätyötä. Tytöillä vastaavat prosentit olivat 19 ja 46. Myös kesätöitä oli useammalla maaseutunuorella (6.-lk. 28 % ja 9.-lk. 54 %) verrattuna kaupunkilaisnuoriin (6.-lk. 19 % ja 9.-lk. 41 %). Ruotsinkieliset nuoret tuntuivat olevan hieman aktiivisempia kesätyön haussa. Ruotsinkielisistä 26

prosenttia (6.-lk.) ja 53 prosenttia (9.-lk.) oli saanut kesätyön, 5 (6.-lk.) ja 14 prosenttia (9.-lk.) oli hakenut mutta ei saanut kesätyötä sekä 69 (6.-lk.) ja 32 prosenttia (9.-lk.) ei ollut hakenut töitä. Vastaavat luvut suomenkielisillä olivat 22 ja 47 prosenttia (oli kesätyö), 4 ja 12 prosenttia (haki mutta ei saanut) ja 73 ja 42 prosenttia (ei hakenut).

Vastaajilta kysyttiin tietoa myös kesätyön hankkimisesta. Tulosten mukaan (taulukko 9-2) harva nuori oli saanut kesätyön kunnan kautta. Yhdeksäsluokkalaisista tytöistä neljännes ja pojista 22 prosenttia oli itse ottanut yhteyttä työpaikkaan ja järjestänyt kesätyön. Kesätyö järjestyi kuitenkin useimmiten perheenjäsenen kautta riippumatta vastaajan iästä, sukupuolesta tai siitä asuuko nuori maaseudulla vai kaupungissa.

Taulukko 9-2. Kesätyön hankkiminen, prosentuaalisin osuuksin.

	6. luokka		9. luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Perheenjäsenen kautta	44	60	37	45
Muun sukulaisen tai tuttavan kautta	33	21	24	17
Kunnan/kaupungin kautta	3	4	7	6
Otti itse yhteyttä työpaikkaan	10	6	25	22
Muulla tavoin	10	9	7	9

Yhdeksäsluokkalaisilta kysyttiin lisäksi, löytyykö omasta kotikunnasta heitä kiinnostavia työpaikkoja. Tytöistä 45 ja pojista 46 prosenttia vastasi myönteisesti. 50 prosenttia kaupunkilaisnuorista vastasi, että omassa kotikunnasta löytyy kiinnostavia työpaikkoja. Vastaava luku maaseutunuorien parissa oli 41 prosenttia. 45 prosenttia suomenkielisistä yhdeksäsluokkalaisista ja 51 prosenttia ruotsinkielisistä yhdeksäsluokkalaisista vastasi, että omassa kunnassa löytyy kiinnostavia työpaikkoja.

Osion toiseksi viimeinen kysymys liittyi vanhempien työhön. Sekä kuudes- että yhdeksäsluokkalaisilta kysyttiin, onko heidän vanhemmillaan oma yritys. Kuudesluokkalaisista tytöistä 29 ja pojista 25 prosenttia vastasivat kyllä. Yhdeksäsluokkalaisista 28 prosenttia tytöistä ja 30 prosenttia pojista vastasi ”kyllä”. Yhdeksäsluokkalaisille annettiin lisäkysymys, voisivatko he kuvitella perustavansa tulevaisuudessa oman yrityksen. Ajatukselle myönteisiä oli tytöistä 38 ja pojista 47

prosenttia.

Osion viimeinen kysymys tarkasteli sitä, miten varsinaissuomalaiset lapset ja nuoret haluaisivat elättää itsensä tulevaisuudessa (taulukko 9–3).

Taulukko 9-3. Itsensä elättäminen tulevaisuudessa prosentuaalisin osuuksin.

	6. luokka		9. luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Oma yritys	21	30	17	25
Palkkatyö	60	53	70	61
Elää avustuksilla	0	0	1	2
Ei merkitystä työ vai avustus	1	3	1	1
Ei tiedä	17	15	11	10

Tuloksissa ei löytynyt huomattavia eroja maaseudun ja kaupungin välillä, eikä 6.-luokkalaisten ja 9.-luokkalaisten. Eniten kannatusta sai perinteinen palkkatyö, johon tytöt suhtautuivat hieman poikia positiivisemmin. Pojat suhtautuivat sen sijaan tyttöjä myönteisemmin ideaan oman yrityksen perustamisesta. Kaikille tulevaisuudenkuva ei ollut vielä selkiytynyt ajatuksenkaan tasolla, ja luonnollista on, että kuudesluokkalaisten olivat useammin päätyneet ”ei tiedä” -vastaukseen kuin teini-ikäiset, sillä itsensä elättäminen tulevaisuudessa tuntuu alakouluikäisistä vielä kaukaiselta asialta.

10. IDENTITEETTI

- Varsinaissuomalaisille lapsille ja nuorille tärkeitä identiteettiä vahvistavia asioita ovat erilaiset persoonaan liittyvät tekijät kuten itsenäisyys ja mahdollisuus omaan päätöksentekoon sekä tyytyväisyys itseensä. Myös sosiaalista hyväksyntää pidettiin arvokkaana.
- Suurin osa kyselyyn osallistuneista lapsista ja nuorista pitää itseään sosiaalisena ja positiivisena sekä myös hyväntuulisena ja iloisena.
- Vastaajista yli puolet koki elämänsä olevan nopeatempoista.
- Tyttöillä oli poikia vankempi usko elämässä pärjäämiseen.
- Lapset ja nuoret kokivat voimakkainta samaistumista suomalaisuuteen, mutta myös EU- ja maailmankansalaisuuteen. Vain neljä kymmenestä mielsi itsensä kuntalaiseksi tai kaupunkilaiseksi.

Tässä osiossa varsinaissuomalaisilta lapsilta ja nuorilta kysyttiin erilaisia identiteettiä ja persoonallisuuteen liittyviä kysymyksiä. Muutosvaiheessa olevilla nuorilla: 6.-luokkalaisilla alkava murrosikä ja 9.-luokkalaisilla puolestaan peruskoulun jälkeiset koulutus- ja ammatinvalintakysymykset, vaikuttavat oman identiteetin ja persoonallisuuden käsityksiin. Siksi on tärkeää, että lasten ja nuorten kanssa työskentelevät saavat tietoa myös näistä asioista.

Taulukossa 11-1 kuvataan sitä, mitä 6.- ja 9.-luokkalaiset pitävät itselleen tärkeinä asioina. Vastaajilla oli mahdollisuus valita useita vaihtoehtoja ja taulukossa on raportoitu viisiportaisesta skaalasta (1= "hyvin tärkeä", 5 "ei merkitse yhtään mitään") vastausvaihtoehto "hyvin tärkeä". Tärkeimmiksi asioiksi lapset ja nuoret nimesivät persoonaansa liittyvät seikat: sen, että muut ihmiset pitävät sinusta, tyytyväisyyden itseensä ja kuulluksi tulemisen. Tytöt kokivat tärkeimmäksi asiaksi sen, että heillä on vaatteet, joissa viihdytään (61 % 6.-lk. ja 64 % 9.-lk.), kun taas 9.-luokkalaisille pojille ylitse muiden nousi riittävä rahan määrä (56 %) ja 6.-

luokkalaiset pojat pitivät tyytyväisyyttä itseensä tärkeimpänä asiana (55 %). Tytöille raha merkitsi vähiten, kuten myös kuudesluokkalaisille pojille. 9.-luokkalaisista pojista kuulluksi tulemista arvostettiin vähiten 39 prosentin osuudella. Ikäluokkien ja sukupuolen välillä oli hajontaa, mikä kertoo sukupuolten välisistä arvostuseroista.

Taulukko 10-1. Vastaaajien tärkeiksi kokemat asiat prosentuaalisin osuuksin.

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Tarpeeksi rahaa	28	37	40	56
Ihmiset pitävät sinusta	52	48	57	48
Vaatteita, joissa viihtyy	61	47	64	48
Muut kuuntelevat sinua	54	40	58	39
Itsenäisyys	40	38	51	44
Tyytyväisyys itseensä	58	55	62	54

Vastaaajilta kysyttiin myös arviota omasta persoonastaan. Asteikosta joka vaihteli välillä 1–5 (1 = ”pitää täysin paikkansa”, 5 = ”ei pidä paikkaansa”) on raportoitu vaihtoehdot 1 ja 2 valinneiden osuudet. Vastausvaihtoehtoja oli lomakkeessa 13, jotka yhdistettiin osittain informaation tiivistämiseksi. Vastauksia oli mahdollista valita useampi vaihtoehto (taulukko 11-2).

Taulukko 10-2. Mielipide siitä, minkälainen ihminen on. (%)

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Sosiaalinen	96	91	91	82
Positiivinen	95	92	92	82
Hyvin pärjäävä	85	85	73	74
Aktiivinen	81	76	70	66
Ei pinnallinen	60	61	66	60
Yksin viihtyvä	63	65	64	61
Elämä nopeatempoista	59	60	49	53
Ei optimistinen	20	25	16	29

Suurin osa lapsista ja nuorista oli sitä mieltä, että he ovat sosiaalisia (pidän siitä, että ympärilläni on ihmisiä; nautin todellakin jutustelusta muiden kanssa; pidän siitä, että voin olla siellä missä tapahtuu) ja positiivisia (minun on helppo nauraa; olen iloinen hyväntuulinen ihminen). 6.-luokkalaisista tytöistä lähes kaikki (96 %) piti itseään sosiaalisena, 9.-luokkalaisista yhdeksän tyttöä kymmenestä (91 %). Pojille nämä kaksi olivat myös eniten määrittäviä ominaisuuksia, mutta hieman

vähemmällä osuudella, 6.-luokkalaisista 91 prosenttia piti itseään sosiaalisena, 92 prosenttia positiivisena. 82 prosenttia nuorista miehistä määritteli itsensä sosiaalisesti ja positiiviseksi. Noin viidennes lapsista ja nuorista oli sitä mieltä, ettei ole iloinen optimisti, tosin vastausprosentit vaihtelivat 16 ja 29 prosentin välillä siten, että lähes kolmannes yhdeksäsluokkalaisista pojista piti itseään ei-optimistisena. Ikäluokittain vertailluna tytöt pitivät itseään poikia useammin aktiivisina (tunnen usein pursuavani energiaa; olen hyvin aktiivinen ihminen), näin etenkin 6.-luokkalaiset tytöt (81 %). Mielenpide sai vähemmän kannatusta siirryttäessä yläkouluikäisiin, ja tulos on samassa linjassa sen kanssa, miten nuorten harrastamisaktiivisuus laskee iän myös (vrt. luku 4). Runsas 60 prosenttia koki myös viihtyvän itselleen (teen yleensä mielelläni asioita yksikseni; kuljen mieluummin omaa tietäni kuin massan mukana).

Asuinpaikalla ja sosiaaliluokalla oli lievä yhteys joissain muuttujissa: erityisesti maaseudun 6.-luokkalaiset kokivat itsensä aktiivisiksi (68 %) kaupunkilaislapsiin verrattuna (61 %). Matalan sosiaaliluokan lapset ja nuoret määrittivät korkean sosiaaliluokan vastaajia useammin itsensä ei-optimistisiksi: neljännes sekä kuudes- (24 %) että yhdeksäsluokkalaisista (25 %) ilmoitti näin, kun korkean sosiaaliluokan lapsien ja nuorten osuudet olivat 19 (6.-lk.) ja 18 prosenttia (9.-lk.).

Osion lopuksi kysyttiin sitä, miten lapset ja nuoret samaistuvat erilaisiin yhteiskunnallisiin nimekkeisiin. Taulukossa 11-3 on kuvattuna samaistumiskohteet kuntalaisesta aina maailmankansalaisuuteen. Suomalaisuus nousi kaikissa vastaajaluokissa korkeimmaksi samaistumiskohteeksi 84–86 prosentin osuuksilla. Hieman yllättävä tulos on, että lapset ja nuoret samaistuvat helpommin EU- ja maailmankansalaisuuteen kuin kokevat itsensä kuntalaiseksi/kaupunkilaiseksi.

Taulukko 10-3. Vastaukset kysymykseen, miten samaistut seuraaviin (%)

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Kuntalainen/kaupunkilainen	42	42	45	45
Varsinaissuomalainen	48	51	45	49
Suomenruotsalainen	9	11	9	13
Maahanmuuttaja	2	4	4	6
Suomalainen	84	86	85	85
Pohjoismaalainen	38	50	53	54
EU-kansalainen	52	63	51	49
Maailmankansalainen	50	59	49	45

Myös varsinaissuomalaisuuteen oli helpompi samaistua kuin kuntalaisuuteen/kaupunkilaisuuteen. Silti vain alle puolet koki samaistuvansa varsinaissuomalaiseksi, lukuun ottamatta 6.-luokkalaisia poikia. 9.-luokkalaiset samaistuivat hieman harvemmin väittämään. Ruotsia äidinkielenään puhuvat identifioivat itsensä voimakkaasti suomenruotsalaisiksi, suhteessa vastaajajoukon ruotsinkielisten osuuteen.

11. TULEVAISUUS

- Suurin osa nuorista haluaa jatkaa perusasteen jälkeen opintojaan joko lukiossa tai ammattiin valmistavassa oppilaitoksessa. Kuitenkin lähes kymmenes ilmoitti, ettei tiedä, mitä haluaa tehdä peruskoulun jälkeen.
- Varsinaissuomalaisten lasten ja nuorten tulevaisuuden toiveissa keskeisimmällä sijalla ovat työ, oma koti ja perhe. Arvot ovat siis hyvin perinteiset.
- Suurin osa nuorista näkee tulevaisuuden positiivisena.

Varsinaissuomalaisten lasten ja nuorten uskoa tulevaisuuteen selvitettiin kysymällä, miten optimistisesti tai pessimistisesti he siihen suhtautuvat, mitä he aikovat tehdä peruskoulun jälkeen ja mitä he odottavat elämältään. Kuudesluokkalaiset vastasivat viiteen kysymykseen ja yhdeksäsluokkalaiset kahdeksaan. Aluksi kysyttiin yhdeksäsluokkalaisilta, mitä he aikovat tehdä peruskoulun jälkeen (taulukko 11–1).

Taulukko 11-1. Yhdeksäsluokkalaisten suunnitelmat peruskoulun jälkeen. (%)

	9.-luokka			
	Tytöt	Pojat	Kpi	Maa
Lukio	59	38	53	43
Ammattikoulu	29	50	35	45
Kansanopisto	1	0	1	0
Töihin	1	2	1	1
Muuta	1	1	1	2
Ei tiedä	9	9	9	9

Sukupuolten väliset erot nousevat aineistosta esiin selkeästi. Tytöistä 59 prosenttia aikoi pyrkiä lukioon ja 29 prosenttia ammattikouluun. Pojilla tilanne oli päinvastainen, 38 prosenttia aikoi pyrkiä lukioon ja 50 prosenttia ammattikouluun. Kaupungin ja maaseudun välillä oli myös eroja. Kaupunkilaisnuorista reilu puolet (53 %) aikoi pyrkiä lukioon ja kolmannes (35 %) ammattikouluun. Ero ei ollut yhtä selkeä maaseutunuorten parissa, vaan mielipiteet molempien kesken jakautuivat tasan: 43

prosenttia aikoi pyrkiä lukioon ja 45 prosenttia ammattikouluun. Kuitenkin noin kymmenesosa vastaajista ei vielä tiennyt, mitä aikoisi tehdä peruskoulun jälkeen, tässä haastetta mm. peruskoulun opinto-ohjaukseen!

Seuraavat kaksi kysymystä esitettiin sekä kuudes- että yhdeksäsluokkalaisille. Ensimmäinen kysymys kuului: ”Uskotko muuttavasi asuinkunnastasi pois?”

Taulukko 11-2. Muuttohalukkuus prosentuaalisin osuuksin.

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Kyllä	49	39	50	38
Ei	13	15	16	21
Ei tiedä	39	46	34	41

Tulosten mukaan tytöt olivat halukkaampia muuttamaan pois asuinkunnastaan. Puolet yhdeksäsluokkalaisista tytöistä, mutta vain 38 prosenttia pojista uskoi muuttavansa pois. Samankaltaiseen tulokseen tultiin myös Pohjanmaalla. Åbo Akademin kyselyssä (Nordberg & Knuts 2007) yhdeksäsluokkalaisista tytöistä 50 prosenttia ja pojista 40 prosenttia vastasi, että uskoivat muuttavansa kotikunnastaan pois.

Lisäkysymys kartoitti syitä siihen, miksi lapset ja nuoret uskoivat muuttavansa pois asuinkunnastaan. Vastaajilla oli mahdollisuus valita useita vaihtoehtoja.

Taulukko 11-3. Muuton syyt prosentuaalisin osuuksin.

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Työ	37	38	42	41
Opinnot	33	25	56	37
Tyttö-/poikaystävä tai kaverit	24	22	19	19
Jotain uutta, ikävystyttävä paikka	34	24	42	23
Perhe muuttaa	10	9	8	8
Muu syy	16	13	8	10

Yhdeksäsluokkalaisten parissa on muutamia suuria eroja. Tärkein syy muuttamiseen tytöillä olivat opinnot (56 %), sen jälkeen työ (42 %), halu kokea jotain uutta tai asuinpaikan kokeminen ikävystyttäväksi (42 %). Pojilla (9.-lk.) luvut

olivat alhaisemmat, ensimmäiseksi tuli työ (41 %), toiseksi opinnot (37 %) ja kolmanneksi halu kokeilla jotain uutta (23 %). Samanlaisia tuloksia nähtiin myös Pohjanmaalla (Nordberg & Knuts 2007).

Yhdeksäsluokkalaisille asetettiin lisäkysymys siitä, mitkä ovat tekijät, jotka saisivat heidät muuttamaan takaisin. He saivat valita monta vaihtoehtoa. Pojista työ (49 %) oli tärkein syy, sitten tyttöystävä tai kaverit (41 %) ja kolmanneksi perheen/suvun läheisyys (37 %). Tytöistä perheen ja suvun läheisyys (54 %), lasten hyvinvointi (43 %) ja poikaystävä tai kaverit (40 %) olivat tärkeimmät syyt muuttaa takaisin. 39 prosenttia tytöistä piti tärkeänä syynä takaisinmuuttoon työtä.

Yhdeksäsluokkalaisilta kysyttiin myös, missä he haluaisivat asua kymmenen vuoden kuluttua. Vastaukset on esitetty alla olevassa taulukossa 11-4.

Taulukko 11-4. Asuinpaikka 10 vuoden kuluttua prosentuaalisin osuuksin.

	9.-luokka			
	Tytöt	Pojat	Kpi	Maa
Nykyisessä paikassa	14	25	21	18
Kaupungissa	44	39	39	44
Maaseudulla	7	8	3	12
Ulkomailla	22	10	21	11
En tiedä	10	12	11	11

Kaupunkiasumista pidettiin kaikissa kategorioissa suosituimpana asuinvaihtoehtona. Tytöistä 44 prosenttia vastasi, että haluaisi asua kaupungissa ja 22 prosenttia haluaisi asua ulkomailla. Vain reilu kymmenesosa (14 %) haluaisi asua nykyisessä asuinkunnassa. Pojista 39 prosenttia haluaisi asua kaupungissa ja neljännes (25 %) nykyisessä asuinpaikassaan. Kaupungin ja maaseudun välillä oli joitakin mielenkiintoisia eroja. Kaupunkilaisnuorista 39 prosenttia haluaisi asua kaupungissa (isossa tai keskikokoisessa), 21 prosenttia nykyisessä asuinpaikassaan ja 21 prosenttia ulkomailla. Maaseutunuorista 44 prosenttia haluaisi asua kaupungissa, viidennes (18 %) nykyisessä asuinpaikassaan ja 12 prosenttia maaseudulla. Suomenkielisistä yhdeksäsluokkalaisista 43 prosenttia haluaisi asua kaupungissa 10 vuoden kuluttua. Ruotsinkielisten nuorten vastauksissa jako ei ole yhtä selkeä. 30 prosenttia vastasi, että haluaisi asua ulkomailla ja 25 prosenttia nykyisessä asuinpaikassaan, kaupunkiasumisen koki

houkuttelevaksi viidennes (20 %) ruotsinkielisistä vastaajista.

Osiossa kysyttiin myös, kuinka usein varsinaissuomalaiset lapset ja nuoret ajattelevat elämänsä tarkoitusta. Sukupuolten väliset erot korostuivat myös tässä kysymyksessä siten, että tytöt ajattelevat tämän tyyppisiä ”filosofisia” ja pohdiskelevia asioita poikia useammin. Tytöistä 67 prosenttia (6.-lk.) ja 69 prosenttia (9.-lk.) vastasi usein tai joskus, pojista 56 prosenttia (6.lk.) ja 51 prosenttia (9.-lk.).

Lapsilta ja nuorilta tiedusteltiin myös tulevaisuudenodotuksia. Kysymykseen ”Mitä odotat elämältä?” vastaajilla oli mahdollisuus valita useita vaihtoehtoja (taulukko 11-5).

Taulukko 11-5. Odotuksia elämältä prosentuaalisin osuuksin.

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Pysyvä työsuhde	56	60	77	71
Oma asunto	84	79	90	80
Oma perhe	81	81	84	74
Matkustaminen	69	65	78	60
Mukana politiikassa	4	8	6	9
Saavuttanut julkisuutta	26	27	14	21
Hyvän yleissivistyksen	39	42	51	45
Arvostettu asema yhteiskunnassa	18	22	24	27
Pidetään hyvännäköisenä	42	36	44	37
Hyvä palkka	46	51	52	56
Muuta	14	6	11	8

Varsinaissuomalaisten lasten ja nuorten tulevaisuuden toiveet voi tiivistää kolmeen sanaan: työ, koti ja perhe. Myös matkustaminen, hyvä palkka ja hyvä yleissivistys ovat nuorille tärkeitä. Ennalta-arvattavasti politiikkaa ei koettu tärkeäksi, hieman yllättävä tulos oli sen sijaan julkisuuden ja yhteiskunnallisesti arvostetun aseman jääminen tärkeydessä selkeästi vähäiseksi. Kaikkien vaihtoehtojen prosentit nousivat iän myötä paitsi julkisuus-vaihtoehdon osalta; se laski reilusti etenkin tyttöjen parissa (26 % 6.-lk. ja 14 % 9.-lk.). Tytöille pysyvä työsuhde, oma asunto ja perhe merkitsevät enemmän kuin pojille. Sen sijaan pojille palkka, julkisuus ja arvostettu asema yhteiskunnassa ovat hieman tärkeämpiä. Ulkoiset asiat kiinnostavat poikia (status ym.), tytöt taas valitsevat mieluummin ”pehmeitä

arvoja”.

Lopuksi selvitettiin sitä, millaiseksi vastaaja ajattelee tulevaisuuden omalta kohdaltaan. Nuoret saivat valita ns. viisiportaisesta asteikosta (1=hyvin positiivinen, 5= hyvin negatiivinen) mielipidettään kuvaavan vaihtoehdon.

Taulukko 11-6. Usko tulevaisuuteen. (%)

	6.-luokka		9.-luokka	
	Tytöt	Pojat	Tytöt	Pojat
Hyvin positiivinen, 1	36	38	30	35
2	40	41	40	36
3	18	14	15	11
4	4	4	11	11
Hyvin negatiivinen, 5	2	3	3	6

Suurimmat erot liittyvät ikäluokkaan. Yhdeksäsluokkalaisilla oli heikompi usko tulevaisuuteen. Huomattavia eroja ei löytynyt muiden taustamuuttujien kesken. Varsinaissuomalaisilla nuorilla on kaiken kaikkiaan positiivinen usko tulevaisuuteen. Yhdeksäsluokkalaisista tytöistä 70 prosenttia ja pojista 65 prosenttia piti tulevaisuuttaan vähintään positiivisena. Pohjanmaalla toteutetussa tutkimuksessa vastaavat luvut yhdeksäsluokkalaisilla oli 61 prosenttia (tytöt) ja 63 prosenttia (pojat) (Nordberg & Knuts 2007).

Loppuun on koottu avointen vastausten satoa siitä, minkälaisia odotuksia 6.- ja 9.-luokkalaisilla oli tulevaisuudesta. Tulevaisuuden toiveiden kirjo oli laaja:

”Minua pidetään kivana ja iloisena tyyppinä”

”Toivon saavuttavani paikan kansainvälisesti arvostetussa yrityksessä, ja myyväni hyvin”

”Olen tyytyväinen omiin suorituksiin ja saavutuksiin”

”Jag har hjälpt samhället”

”Haluaisin kirjaston hoitajaksi ja haluaisin olla terve ja iloinen henkilö”

”Olen iloinen ja onnellinen ihminen”

”Että minulla on läheisiä lähelläni ja ystävät”

”Skicklig på det jag gör, alltså mitt yrke”

12. YHTEENVETO

Käsillä olevassa raportissa on tarkasteltu laajasti Varsinais-Suomen alueen 6.- ja 9.-luokkalaisten lasten ja nuorten elämänalueita, heidän mielipiteitään, asenteitaan ja vaikutusmahdollisuuksiaan. Tämän tutkimuksen yksi keskeisistä tehtävistä oli tuottaa tietoa lasten ja nuorten arjesta ja sitä kautta lisätä lasten ja nuorten parissa työskentelevien tietämystä heidän elämästään. Alla on esitetty kootusti raportin keskeisimmät tulokset.

Kunnallinen vaikuttaminen kiinnostaa nuoria

Varsinaissuomalaiset kuudes- ja yhdeksäsluokkalaiset oppilaat ovat enemmän kiinnostuneita yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta kuin politiikasta, vaikka kiinnostus vaikuttamiseen on kaiken kaikkiaan verraten laimeaa. Pojat ovat selkeästi kiinnostuneempia politiikasta kuin tytöt. Sama suuntaus jatkuu myös vanhempana, sillä valtakunnallisessa Nuorisobarometrissa 2008 (Myllykoski 2008) miehet olivat naisia kiinnostuneempia politiikasta. Varsinaissuomalaisista kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisista yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen suuntautuu innostuneemmin tyttöjen lisäksi myös kuudesluokkalaiset sekä korkeamman sosiaaliluokan vastaajat. Nuorisobarometrissa 2008 peräti 78 prosenttia nuorista piti tärkeänä vastuun ottamista maailman tulevaisuudesta. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen käsitteenä saattaa johtaa monien ajatukset tähän globaalin vastuun suuntaan.

Kuudesluokkalaiset osallistuivat innolla talkoisiin ja rahan keräämiseen hyvän tarkoitukseen. Yhdeksäsluokkalaiset tytöt suuntasivat kansalaisaktiivisuutensa poikia enemmän nimenkeräyslistojen allekirjoittamiseen.

Kuudes- ja yhdeksäsluokkalaiset halusivat vaikuttaa kunnan asioihin, mutta suuri osa vastaajista piti mahdollisuuksiaan esittää mielipiteitään kunnan päättäjille hyvin tai melko pieninä. Korkeamman sosiaaliluokan vastaajat ovat hieman innostuneempia vaikuttamaan kunnan asioihin kuin alemman. Nuorisobarometrissa 2008 (Myllyniemi 2008) tulokset ovat samansuuntaisia, sillä vain joka kuudes 15–29

–vuotiaista nuorista arvioi päättäjien pitävän nuoria varteenotettavina keskustelukumppaneina. Nuorisovaltuustossa toimimiseen ei löydy selkeää innostusta kuudes- tai yhdeksäsluokkalaisten keskuudesta. Kiinnostus oli sukupuolittunutta; tytöt osoittavat selkeästi enemmän kiinnostusta nuorisovaltuustotoimintaan. Kiinnostavaa on, että pojat ovat keskimäärin kiinnostuneempia politiikasta, mutta nuorisovaltuustoimintaan pojat eivät halua juurikaan osallistua.

Varsinaissuomalaiset kuudes- ja yhdeksäsluokkalaiset ottaisivat ensi sijassa yhteyttä vanhempiinsa, sisarruksiinsa tai perhetuttuihin mikäli he haluavat vaikuttaa kunnan asioihin. Muina hyvinä vaikutusväylinä pidettiin kavereita ja opettajia sekä nuorisoohjaajia. Henkilökohtaiset kontaktit luotettavina pidettyihin tahoihin näyttävät olevan tärkeimpiä lapsille ja nuorille. Kunnan päättäjillä lienee pohdittavaa tämän tuloksen suhteen: miten siis saada päättäjät ja nuoret keskustelemaan keskenään.

Lapset ja nuoret haluavat vaikuttaa

Lasten ja nuorten yhteiskunnallisesta osallisuudesta on alettu keskustella yhä vilkkaammin myös Suomessa. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen on vain yksi, mutta hyvin keskeinen osallisuuden muodoista, ja kunta sen nuoren välittömänä lähiympäristönä sen keskeisiä areenoita (Kiilakoski 2007, 8-20). Tämän tutkimuksen mukaan politiikka ei ole erityisen kiinnostavaa 6.- tai 9.-luokkalaisten mielestä. Yli kolmannes kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisista oli sitä mieltä, että politiikka ei ole lainkaan kiinnostavaa. Sekä 6.-luokkalaiset että 9.-luokkalaiset olivat kiinnostuneempia yhteiskunnallisista asioista kuin politiikasta. Kaikkiaan kuitenkin vain kolmasosa yhdeksäsluokkalaisista ilmoitti olevansa kiinnostunut yhteiskunnallisista asioista.

Tulosten mukaan 6.- ja 9.-luokkalaisilla on halua vaikuttaa kuntansa asioihin. Kuudesluokkalaisista tytöistä 53 ja pojista 48 prosenttia sekä yhdeksäsluokkalaisista tytöistä 63 ja pojista 57 prosenttia halusi ainakin joskus vaikuttaa kuntansa asioihin. Esiin nousi toiveita yleensä nuorten elämään liittyvistä teemoista kuten urheiluun ja nuorisotoimintaan kytkeytyvistä asioista sekä yhteisistä asioista. Odotetusti moni vastaajista (27–39 %) ei tiennyt tai osannut sanoa

mahdollisuuksistaan esittää mielipiteitään kunnan päättäjille.

Kuudes- ja 9.-luokkalaiset eivät pitäneet vakiintuneen demokratian edustajia; nuorisovaltuustoa, poliitikkoja ja yhdistyksiä erityisen hyvinä vaikuttamistahoina. Noin kymmenes 6.- ja 9.-luokkalaisista ottaisi heihin yhteyttä kunnan asioihin vaikuttamiseksi. Yhdeksäsluokkalaisille nuorisovaltuustot vaikuttavat olevan tuttuja, kun taas kuudesluokkalaiset ovat tuskin niistä kuulleet.

Kouluilmapiirissä parantamisen varaa

Varsinaissuomalaisten koulujen, erityisesti yläkoulujen, ilmapiirissä on parantamisen varaa. Koulun ilmapiirin mainitsee hyväksi vain kourallinen yhdeksäsluokkalaisista, kuudesluokkalaisista noin joka kymmenes. Noin kolmannes oppilaista kokee koulunsa jollakin tapaa vihamieliseksi. Tunneilla vaikuttaa olevan melko rauhatonta sekä ala- että yläkoulussa. 9.-luokan pojat olivat tyttöjä ja kuudesluokkalaisia enemmän sitä mieltä, että koulussa esiintyy väkivaltaa, syrjintää ja rasismia. MLL:n raportti nuorten kiusaamiskyselystä osoitti samaa (Peura, Pelkonen & Kirves 2009). Näyttää siltä, että varsinaissuomalaisissa alakouluissa joko kyetään tai halutaan tehdä enemmän kiusaamisen estämiseksi kuin yläkouluissa. Lisäksi 6.-luokkalaiset kokevat opettajien kuuntelevan heitä paremmin kuin yläkoululaiset.

WHO:n koululaistutkimuksien (Kämppe ym. 2008) mukaan kouluviihtyvyyden on kehittynyt parempaan suuntaan 2000-luvulla, mutta kansainvälisesti vertailtuna suomalaisten koululaisten kouluviihtyvyyden on varsin alhainen. Varsinaissuomalaisten 6.- ja 9.-luokkalaisten mielestä hyviin asioihin koulussa kuuluvat ainakin koulun opettajat ja muut oppilaat. Suuri osa kuudesluokkalaisista on sitä mieltä, että oma opintomenestys ja mahdollisuudet opintomenestykseen ovat hyvät, yhdeksäsluokkalaisten poikien mielipiteet näistä asioista ovat paljon synkemmät.

2000-luvulla toteutettujen kouluterveyskyselyiden (Stakes 2008) mukaan peruskoulun 8.- ja 9.-luokan oppilaista noin kolmasosa koki, ettei ole tullut kuulluksi koulussa. Lapsiasiavaltuutettu Maria-Kaisa Aulan (2009) mielestä koulu voi toimia useilla tavoilla lasten osallistumisen ja vaikuttamisen foorumina. Kyse on hänen mukaansa ensinnäkin itse kouluyhteisön toimintatavoista ja kulttuurista siinä, miten

arjen käytännöissä ja koulun päätöksenteon rakenteissa arvostetaan lapsia toimijoina sekä lasten omaa tietoa.

Varsinais-Suomessa sekä kuudes- että yhdeksäsluokkalaisilla oppilailla on suuri halu määrätä koulun asioissa, mutta käytännössä he eivät koe saavansa vaikuttaa esimerkiksi koulun sääntöihin. Silti Varsinais-Suomessa oppilaskuntien toimintaan ollaan tyytyväisiä, sillä noin puolet vastaajista katsoi, että koulun henkilökunta ottaa oppilaskunnan tosissaan ja että oppilaskunnalla on hyvät vaikutusmahdollisuudet. Pitää kuitenkin muistaa, että ilmeisesti läheskään kaikissa varsinaissuomalaisissa alakouluissa ei ole vielä toimivaa oppilaskuntaa. Useissa kouluissa oppilaskunnat keskittyvät juhlien järjestämiseen varsinaisen vaikuttamistyön jäädessä vähemmälle (Aula 2009).

Tietoa internetistä ja sosiaalisista verkostoista

Internet on noussut 2000-luvulla nuorten mediakäytön keskiöön. Se on nuorille tärkein ja merkityksellisin media. Lähes jokainen nuori käyttää nettiä säännöllisesti ja yli 90 %:lla on kotoa pääsy internetiin. Lasten internetissä käyttämä aika painottuu viihteeseen ja viihteelliseen kommunikaatioon. (Kangas ym. 2008.)

Varsinaissuomalaiset lapset ja nuoret käyttävät tiedonlähteenään pääasiassa internetiä, ja kokevat sen myös helpoimmaksi tavaksi saada tietoa. Perhe on heille toinen hyvin tärkeä tiedonlähde, kolmanneksi nousevat eri tiedotusvälineet (sanomalehdet, TV ja radio). Kuudesluokkalaiset pitivät perhettään helpoimpana tiedonlähteenä heti internetin jälkeen kun taas yhdeksäsluokkalaiset luottivat enemmän internetiin ja tiedotusvälineisiin.

Pojat profiloituivat kyselyssä internetin käyttäjiksi, tytöt sitä vastoin mieluummin keräävät tietoa sosiaalisista verkostoista kuten perheeltä ja kavereilta. Pojat vastasivat tyttöjä useammin ”Hyvin helppoa” tiedonsaannin helppoutta tai vaikeutta tiedusteltaessa. Poikien lukeutuminen tyttöjä aktiivisemmiksi internetin käyttäjiksi on todettu useilla tahoilla (mm. Kangas ym. 2008, Myllyniemi 2008, Tossavainen 2008). Toinen Elämä -hankkeessa (Tossavainen 2008) kävi ilmi, että pojat käyttävät Internetiä enemmän ja myös pelaavat tietokone- ja konsolipelejä useita tunteja viikossa. Poikien netinkäyttöä kuvaa pelaaminen ja viihteellisyys, sekä

uteliaisuus seksistä. Tyttöillä netinkäyttöä kuvaa yhteydenpito kavereihin, tutustuminen uusiin ihmisiin ja esiintyminen. (Tossavainen 2008.)

Viihdemedioiden käyttö ja ruutuaika lisääntyvät

Varsinaissuomalaisen lasten ja nuorten vapaa-ajan käyttöä leimaa alakouluiässä harrastusten monipuolisuus, joka vähenee merkittävästi siirryttäessä yläkouluun. Nuorten kunnon romahtaminen on herättänyt yhteiskunnallista huolta, ja se on noussut 2000-luvun kestopuheenaiheeksi. Aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että ylipainoisten nuorten osuus on Suomessa kolminkertaistunut vuodesta 1977 vuoteen 2005 (Kautiainen 2008). Saksalaistutkimuksen mukaan liikunnan vaikutus oppilaiden henkiseen tilaan on valtava: levottomuuden on havaittu vähenevän selvästi liikuntatuntien jälkeen (Hannus 2009). Tämän tutkimuksen tulokset tukevat aiempia tuloksia: viihdemedioiden käyttö lisääntyy ja ruutuaika on lähes puolella nuorista vähintään kaksi tuntia päivässä. Nykysuositusten mukaan lapset ja nuoret saisivat viettää ruudun edessä korkeintaan kaksi tuntia päivässä, ja yli kahden tunnin pituisia istumajaksoja tulisi välttää (Tammelin 2008).

Väsymys vaivaa ja ruokailutottumuksissa parantamisen varaa

Suurin osa Varsinais-Suomen alueen lapsista ja nuorista on tyytyväisiä omaan terveydentilaansa. Koska kyseessä ei ole seurantalutkimus, ei terveydentilan kehittymisestä voi tehdä johtopäätöksiä. Valtakunnallisen Kouluterveyskyselyn mukaan terveydelliset vaivat ovat pysyneet kahden viime vuoden aikana samanlaisina, lukuun ottamatta päivittäisten oireiden ja niska-hartiaseudun särkyjen lisääntymistä (Luopa ym. 2008). Tulokset osoittavat, että erilaisia univaivoja ja tätä kautta väsymystä on Varsinais-Suomen alueen lapsilla ja nuorilla paljon: päiväväsymystä oli yli puolella (56 %) yhdeksäsluokkalaisista tytöistä ja huonosti nukuttuja öitä tai nukahtamisvaikeuksia oli kolmanneksella. Myös pojilla ja nuoremmilla tytöillä esiintyi paljon vastaavia ongelmia. On syytä pohtia, johtuvatko vaivat lasten ja nuorten elämän ulkoisista tekijöistä, kuten koulumaailmasta, vai onko kyseessä elämäntavat, esimerkiksi valvominen television tai tietokoneen

vuoksi. Aikuisilla ja erityisesti vanhemmilla on vastuu ja mahdollisuudet vaikuttaa myönteisesti nukkumiseen ja sitä kautta lasten ja nuorten terveydentilaan.

Lasten ja nuorten terveystietämiseen vaikuttavat sukupuolen ja iän lisäksi jonkin verran myös asuinalue ja vanhempien sosiaalinen asema. Tulokset osoittavat, että korkeampaan sosiaaliluokkaan kuuluvat lapset ja nuoret syövät useammin aamupalan ja lounaan sekä liikkuvat hikoillen useammin kuin matalan sosiaaliluokan lapset ja nuoret. Erilaisten terveydellisten vaivojen kokeminen sekä tyytymättömyys omaan ulkonäköönsä olivat selvästi yleisempää tytöillä kuin pojilla. Tämä selittyy osittain tyttöjen kriittisemmällä asenteella omaa itseään kohtaan, mutta varmasti myös yhteiskunnallisella paineella on osuus tuloksiin. Ulkonäkökeskeistä kulttuuriamme on arvostelu viime aikoina, ja sen tiedetään luovan paineita erityisesti tytöille ja naisille, sillä ulkonäkö on kehon roolittaja ja antaa sille sen sosiaalisen merkityksen (Valtari 2005).

Turvallisuuden tunne kohtalainen, vanhempien kanssa onneksi puhutaan

Lasten ja nuorten turvallisuuden tunne julkisilla paikoilla on Varsinais-Suomessa alhainen, joskin se nousee iän myötä. Koulussa turvallisuuden tunne on korkeampi, mutta yhdeksäsluokkalaisten poikien parissa kuitenkin huolestuttavan alhainen. Kiusaaminen ja hyljeksiminen kouluissa Varsinais-Suomessa on samalla tasolla kansallisten tulosten kanssa.

Myönteistä on se, että nuoret puhuvat huolistaan ja ongelmistaan vanhempiensa, kavereidensa tai sisarustensa kanssa. Harva nuori pitää huolensa omana tietonaan, vaikka he eivät usein juttele niistä kuraattoreiden, kouluterveydenhoitajien tai opettajien kanssa. Huolestuttavaa on kuitenkin se, että lasten ja nuorten yhteinen aika, yhteiset päivälliset ja puhuminen tärkeistä asioista vanhempiensa kanssa on verraten vähäistä ja vähenee vielä iän myötä.

Itsenäisyys ja sosiaalinen hyväksyntä tärkeää

Nuoret ovat aktiivisia kesätyönhakijoita ja vuonna 2008 moni nuori sai kesätyöpaikan. Yhdeksäsluokkalaisista vain kymmenen prosenttia pojista ja joka

seitsemäs tyttö oli jäänyt ilman kesätyöpaikkaa kesällä 2008. Kesätyö järjestyi perheen ja sukulaisten, mutta usein myös nuorten omatoimisuuden kautta.

Identiteettiin liittyvän osion tuloksista ilmenee, että varsinaissuomalaiset lapset ja nuoret mieltävät tärkeiksi asioiksi erilaiset persoonaansa liittyvät asiat kuten itsenäisyyden ja mahdollisuuden omaan päätöksentekoon sekä tyytyväisyyden itseensä. Sosiaalinen hyväksyntä (se, että muut pitävät sinusta) on myös tärkeää puolelle vastaajajoukosta. Tyttöille vaatteet merkitsivät selvästi poikia enemmän. Suurin osa kyselyyn osallistuneista lapsista ja nuorista koki olevansa ihmisenä sosiaalinen ja positiivinen, ts. halusi olla muiden seurassa, ja siellä missä tapahtuu sekä koki myös olevansa hyväntuulinen ja iloinen. Sukupuolten välillä ei ollut suuria eroja, paitsi elämässä pärjäämisen suhteen, johon tytöt uskoivat enemmän kuin pojat. Tyttöjen määrätietoisuus on tullut tässä raportissa esille kautta linjan, ja sitä selittää poikien ja tyttöjen väliset kehityserot, jotka ovat suuret murrosikäisillä ja aikuisuuden kynnyksellä olevilla nuorilla.

Vastaajajoukko, vaikka varsinaissuomalaisia, koki voimakkainta samaistumista luonnollisesti suomalaisuuteen, mutta myös EU- ja maailmankansalaisuuteen. Kuntalaiseksi tai kaupunkilaiseksi ei itseään mieltänyt kuin vajaa puolet (40 %) vastaajista. Samansuuntainen tulos saatiin Nuorisobarometrin 2008 (Myllyniemi 2008) kyselyssä: 15–29 -vuotiaista nuorista vain 27 prosenttia koki kuuluvansa erittäin tai melko kiinteästi kaupunkiin tai kuntaan. Voidaankin kysyä, onko kunta/kaupunkilaiskäsite lapsille ja nuorille vieras.

Varsinaissuomalaisilla lapsilla ja nuorilla on kaikkiaan positiivinen usko tulevaisuuteen samoin kuin suomalaisilla nuorilla keskimäärin (Myllyniemi 2008). Varsinaissuomalaisten lasten ja nuorten tulevaisuuden toiveisiin kuuluvat ensi sijassa työ, oma koti ja perhe, joka sekin heijastelee valtakunnallista trendiä nuorten tärkeinä pitämistä asioista (Myllyniemi 2008; 25, 106). Tytöt ovat poikia halukkaampia muuttamaan pois kotipaikaltaan, ja syyt siihen löytyvät ensisijaisesti opinnoista, töistä ja halusta kokeilla jotain uutta. Pojilla muuttohalukkuuteen vaikuttivat ensinnä työ ja vasta sitten opinnot. Mikäli poika muuttaa takaisin kotipaikkakunnalleen, hän harkitsee sitä työn takia. Tyttöille perhe ja suvun läheisyys ovat painavimpia syitä takaisinmuuttoon.

LOPUKSI: TUTKIMUKSESTA KÄYTÄNTÖÖN

Tutkimustietoa lasten ja nuorten elämästä tarvitaan niin päätöksenteon ja kaikkien lasten ja nuorten kanssa toimivien tueksi kuin lasten ja nuorten oman äänen esiin saamiseksi. Tämän Nuoret luupin alla -tutkimushankkeen idea on lähtöisin Ruotsista, jossa nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia on tarkasteltu Ruotsin Nuorisoasiainkeskuksen toimesta vuosittain "Under Lupp" –hankkeessa jo 2000-luvun alusta alkaen. Tämä Turun lapsi- ja nuorisotutkimuskeskuksen raportti nostaa osaltaan esille lasten ja nuorten oma äänen monilta elämänalueilta.

Suomen uusi lastensuojelulaki velvoittaa kuntia tekemään hyvinvointisuunnitelman, jotta lapset ja nuoret perheineen saavat tarvitsemansa tuen. Kunnan on huolehdittava siitä, että sen palveluilla tuetaan vanhempia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lasten kasvatuksessa (L 417/2007.12 §). Suunnitelmaa laadittaessa, sitä toteutettaessa ja arvioitaessa on kuultava lapsia ja nuoria ja heidän näkemyksensä on otettava huomioon. Tämän tutkimuksen yhtenä tavoitteena on ollut mahdollistaa osaltaan lasten ja nuorten kuuleminen sekä edistää hallituksen lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelman mukaista nuorten osallisuutta ja sitä kautta tukea lasten ja nuorten vaikuttamisjärjestelmien kehittämistä. Tutkimustiedon välittäminen eteenpäin sen hyödyntäjille on ratkaisevassa asemassa, jotta tutkimuksesta olisi yhteiskunnallista merkitystä. Jatkossa pyritään kuntien kanssa yhteistyössä etsimään konkreettisia menetelmiä lasten ja nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien lisäämiseksi kunnissa ja kouluissa. Tavoitteena helpottaa ja edesauttaa yhteiskunnan eri toimijoiden välistä vuoropuhelua ja yhteisymmärrystä lapsiin ja nuoriin liittyvissä asioissa. Erityisesti pyritään mahdollistamaan nuorten osallistuminen esimerkiksi työpajoihin tai seminaareihin, joissa mukana ovat ja nuorten lisäksi heidän kanssaan työskenteleviä aikuisia ja päättäjiä. Tavoitteena on näin löytää käytännön työkaluja, joiden avulla lasten ja nuorten omaa osallisuutta heidän elinalueisiin liittyvissä asioissa voidaan edistää Varsinais-Suomen kunnissa. Tämän tutkimuksen tuloksia voidaan käyttää hyödyksi esimerkiksi lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman laadinnassa.

LÄHTEET

- Ahonen, Sirkka (2006) Kohti osallistuvaa koulupolitiikkaa. Teoksessa Tuuli Ojanperä (toim.) *Näkökulmia aktiiviseen kansalaisuuteen*. 2. uudistettu painos. Viikin Normaalikoulun julkaisuja: Helsinki, 24–33.
- Aula, Maria Kaisa (2008) *Lapset mukaan kouluruokailun suunnitteluun*. Sitran Järkipalaa -hankkeen loppuyhteenveto -tilaisuus 2.12.2008. <http://www.lapsiasia.fi/nyt/puheenvuorot/puheet/puhe/view/1395818>. Haettu 9.4.2009.
- Aula, Maria Kaisa (2009) Lapsi koulun osallistujana ja vaikuttajana. *Tutkiva opettaja* 1/2009.
- Cantell, Hannele (2006) Aktiivinen kansalaisuus – nuoret ympäristövaikuttajina. Teoksessa Tuuli Ojanperä (toim.) *Näkökulmia aktiiviseen kansalaisuuteen*. 2. uudistettu painos. Viikin Normaalikoulun julkaisuja: Helsinki, 42–59.
- Gretschel, Anu (toim.) (2008) *Nuorten vaikutusmahdollisuuksien arviointi 2008. Menetelmän kehittäminen nuorten näkökulman, ja päättäjien kanssa keskustelun aikaansaamiseksi lääninhallitusten peruspalveluarvioinnin tuloksiin 20 pilottikunnassa*. Suomen Nuorisoyhteistyö - Allianssi ry: Helsinki.
- Haapalahti, Mila – Mykkänen, Hannu – Tikkanen, Sami – Kokkonen, Jorma (2003) Meal patterns and food use in 10- to 11-year-old Finnish children. *Public Health Nutrition*, 6, 365–370.
- Hannus, Matti (2009) Nuorison kunto romahtaa. *Juoksija* 3, 24.
- Kangas, Sonja – Lundvall, Anniina – Sintonen Sara (2008) *Lasten ja nuorten mediamaailma pähkinäkuoressa*. Liikenne- ja viestintäministeriö, Lasten ja nuorten mediafoorumi. <http://www.ouka.fi/Tiedote.asp?ID=11553> Haettu 27.5.2009.
- Kiilakoski, Tomi (2007) Johdanto: lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Anu Gretschel & Tomi Kiilakoski (toim.) *Lasten ja nuorten kunta*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Opetushallitus & Humanistinen ammattikorkeakoulu: Helsinki.
- Kautiainen, Susanna (2008) *Overweight and obesity -secular trends and*

- associations with perceived weight, sociodemographic factors and screen time.*
Acta Electronica Universitatis Tamperensis; 762. Tampereen yliopisto: Tampere.
- Kunnat.net (2009) *Lastensuojelun suunnitelmallisuus vahvistuu.*
<http://www.kunnat.net>. Haettu 1.6.2009.
- Kämppi, Katariina - Välimaa, Raili – Tynjälä, Jorma – Haapasalo, Ilona – Villberg, Jari – Kannas, Lasse (2008) *Peruskoulun 5., 7. ja 9.-luokan oppilaiden koulukokemukset ja koettu terveys.* WHO-Koululaistutkimuksen trendejä vuosina 1994-2006. Opetushallitus & Jyväskylän yliopisto, Helsinki.
- Lagström Hanna (2005) Lasten lihavuuden erityispiirteet: epidemiologiaa. Teoksessa *Lihavuus – painavaa asiaa painosta, konsensuskokous 24.-26.10.2005.* Suomalainen Lääkäriseura Duodecim, Suomen Akatemia. Vammalan kirjapaino, 2005.
- Lehmuskallio, Mari (2008) *Liikuntakulutus kaupunkilaislasten ja -nuorten liikuntasuhteessa.* Turun yliopiston julkaisuja C 263. Turun yliopisto: Turku.
- Liikkanen, Mirja (2005) Vapaa-aika muutoksessa – merkitykset, rajoitteet ja valinnat. Teoksessa Mirja Liikkanen & Riitta Hanifi & Ulla Hannula (toim.) *Yksilöllisiä valintoja, kulttuurien pysyvyyttä. Vapaa-ajan muutokset 1981–2002.* Tilastokeskus: Helsinki.
- Luopa, Pauliina – Pietikäinen, Minna – Jokela, Jukka (2008) *Kouluterveyskysely 1998–2007: nuorten hyvinvoinnin kehitys ja alueelliset erot.* Stakesin raportteja 23/2008. Stakes: Helsinki.
- Lähteenmaa, Jaana – Strand, Teija (2008) *Etelä- ja Keski-Pohjanmaan suomenkielisten 9.-luokkalaisten nuorten kulttuuriharrastukset ja harrastuksiin liittyvät toiveet.* Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisuja 20.
- Myllyniemi, Sami (2008) *Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008.* Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisosaian neuvottelukunta: Helsinki.
- Myllyniemi, Sami (2006) Nuorisobarometri (2006) Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.) *Uskon asia. Nuorisobarometri 2006.* Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisosaian neuvottelukunta: Helsinki, 13–90.

- Nordberg, Kenneth och Knuts, Tomas (2007). *Ungdomsenkäten 2007. Resultatrapport från 15 österbottniska kommuner*. Åbo Akademi: Vasa. <https://www.abo.fi/student/media/13114/ungdomsenkaten2007resultatrapport.pdf> Haettu 14.4.2009.
- Peura, Juuso – Pelkonen, Mikko – Kirves, Laura (2009) *Miksi kertoisin, kun se ei auta? Raportti nuorten kiusaamiskyselystä*. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. http://www.mll.fi/ajankohtaista/tiedotteet_ja_uutiset/?x41088=8595464. Haettu 25.5.2009.
- Raijas, Anu (2008) *Arjen hyvinvointi ja mahdollisuudet sen mittaamiseen*. Työselosteita ja esitelmää 110. Kuluttajatutkimuskeskus: Helsinki.
- Raijas, Anu – Wilska, Terhi-Anna (2007) *Huolenpitoa ja jakamista. Rahan ja ajan jakautuminen suomalaisissa lapsiperheissä*. Työselosteita ja esitelmää 104. Kuluttajatutkimuskeskus: Helsinki.
- Rimpelä, Matti – Rigoff, Anne-Marie – Kuusela, Jorma – Peltonen, Heidi (2007) *Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskoulussa – peruseräraportti kyselystä 7.-9. vuosiluokkien kouluille*. Opetushallitus ja Stakes: Vammala.
- Stakes (2008) *Kouluterveyskyselyn valtakunnalliset tulokset. Peruskoulut: muutokset 2000-2008 ja sukupuolten väliset erot*. <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/valtak.htm>. Haettu 25.5.2009.
- Tammelin, Tuija (2008) *Koululaiset liikkeelle yhdestä kahteen tuntiin päivässä*. *Kansanterveys-lehti*, 7/2008. http://www.ktl.fi/portal/suomi/julkaisut/kansanterveyslehti/lehdet_2008/nro_7_2008/koululaiset_liikkeelle_yhdesta_kahteen_tuntiin_paivassa/. Haettu 5.6.2009.
- Tilastokeskus (1989) *Sosioekonomisen aseman luokitus 1989*. Käsikirjoja 17. Tilastokeskus: Helsinki.
- Tossavainen, Tommi (2008) *Internet lasten ja nuorten elämässä. Selvitys pääkaupunkiseudun 10-18-vuotiaiden lasten ja nuorten elämästä Internetissä*. Toinen Elämä – hanke, Helsingin kaupunki. <http://www.toinenelama.fi/>. Haettu 27.5.2009.
- Ungdomsstyrelsen (2009) *UTVECKLING lupp – lokal uppföljning av ungdomspolitik*. www.ungdomsstyrelsen.se/lupp. Haettu 1.4.2009.

Valtari, Maarit (2005) Ulkonäön merkitys, elämän tavoitteet ja niiden yhteydet kulutukseen. Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.) *Erilaiset ja samanlaiset. Nuorisobarometri 2005*. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura & Nuorisosian neuvottelukunta: Helsinki, 82 – 97.

Zacheus, Tuomas (2008) *Luonnonmukaisesta arkiliikunnasta liikunnan eriytymiseen. Suomalaiset liikuntasukupolvet ja liikuntakulttuurin muutos*. Turun yliopiston julkaisuja C 268. Turun yliopisto: Turku.